

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA RESİM DERSİNİN
ÖĞRENCİNİN YARATICI DÜŞÜNCESİNE KATKISI

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe Yasemin YALÇINKAYA TUNA

İstanbul, 2010

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA RESİM DERSİNİN
ÖĞRENCİNİN YARATICI DÜşÜNCESİNE KATKISI

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe Yasemin YALÇINKAYA TUNA

DANIşMAN:
Prof. Dr. Erol BULUT

İstanbul, 2010

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı

Ayşe Yasemin YALÇINKAYA TUNA tarafından hazırlanan Orta Öğretim Kurumlarında Resim Dersinin Öğrencinin Yaratıcı Düşüncesine Katkısı başlıklı bu çalışma, / / 2010 tarihinde yapılan Savunma Sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman : Prof. Dr. Erol BULUT

Üye : Prof. Dr. Sefer ADA

Üye : Prof. Dr. Ümran BULUT

ÖNSÖZ

Yaratıcılık kavramı akla ilk bakışta ‘ayrıcalık ve farklılık yaratan insan’ ifadesini getirmesi ve günümüzde özel çalışma sahalarında her meslek gurubunun, yaratıcı insanlara ihtiyaç duyması sebebiyle, eğitim sistemleriyle yaratıcılık arasındaki organik bağa ilgi çekilmiştir.

İnsanoğlunun yaratıcı yetisinin en doğal gözlemlendiği dönem çocukluk dönemidir. Bu sebepten dolayı ve doğası gereği, hassas bir yapı sergileyen yaratıcılık kavramı, çocukluk döneminin ilköğretim eğitimi aşamasında, daha çok desteklenmeye ve korunmaya ihtiyaç duymaktadır.

Genel eğitim sistemi içinde yer alan, sanat eğitimi (resim) çocuğun yaratıcılığını en rahat ifade edebildiği, bununla beraber yetişkinlerin çocuktaki yaratıcılığı fark edilebilme fırsatını en çok bulduğu alandır. Resim dersinin, yaratıcılık kavramıyla ilişkisi bu sebepten dolayı daha çok önemsenmelidir. Resim eğitimi okul öncesi ve ilköğretimde ki gerekliliğiyle sınırlandırılmamalı orta öğretimde de devam ettirilerek gençlerin yaratıcılık kavramını geliştirmesi sağlanmalıdır.

Ortaöğretim kurumlarında resim dersinin öğrencinin yaratıcı düşüncesine yaptığı katkıyı ortaya koyabilmek kaygısını taşıyan çalışma, literatür tarama tekniği ve öğrencilere sunulan anketten çıkan görüşler doğrultusunda alınan verilere dayanmaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. I.bölümde, Tezin konusu ve genel çerçeve belirlenmiştir. II. Bölümde, çalışmayla ilgili literatür taranıp konuyla ilgili görüşlere ve yazarın görüşlerine yer verilmiş, III. Bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiş, IV. Bölümde araştırmanın bulgu ve yorumlarına yer verilerek, V.Bölümde sonuçlara ulaşılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

TEŐEKKÖR

Bu araştırmanın oluşturulmasında yardımlarını ve desteklerini benden esirgemeyen tez danışmanım Sn. Prof. Dr. Erol Bulut'a, değerli hocalarıma, aileme, arkadaşlarıma ve eşim Mert Tuna'ya gönölden teşekkür ederim.

Ayşe Yasemin YALÇINKAYA TUNA

İstanbul 2010

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Cümlesi	2
1.2 Alt Problemler	3
1.3 Amaç.....	4
1.4 Önem	5
1.5 Varsayımlar	5
1.6 Sınırlılıklar.....	6
1.7 Tanımlar	6

BÖLÜM II İLGİLİ LİTERATÜR

2.1 KİŞİLİK.....	8
2.2 EĞİTİM	10
2.3 GENEL EĞİTİM KURUMLARINDA PLASTİK SANATLAR EĞİTİMİ.....	11
2.4 SANAT EĞİTİMİ	13
2.5 RESİM DERSİ VE ÖNEMİ.....	16
2.5.1 Sanat Eğitiminde Kullanılan Temel Öğretim Yöntemleri	19
2.6 YARATICILIK	22
2.6.1 Sanatsal Yaratma	26
2.6.2 Yaratıcılık ve Çocuk.....	30

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ	32
3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM	32
3.3 VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	32
3.4 VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI	33

BÖLÜM IV BULGULAR VE YORUM

BULGULAR VE YORUM.....	34
------------------------	----

BÖLÜM V SONUÇ - TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 SONUÇ VE TARTIŞMA.....	72
5.2 ÖNERİLER	73
EKLER.....	75
KAYNAKÇA	77
ÖZGEÇMİŞ.....	80

ÖZET
ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA RESİM DERSİNİN
ÖĞRENCİNİN YARATICI DÜŞÜNCESİNE KATKISI

Yaratıcılık, her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir.

Yüzyıllardan beri yaratıcılık güzel sanatların dalları içerisinde ortaya çıkan kendine özgü farklı insanların yarattığı bir alan olarak görülmüştür. Aslında bu yeti sadece güzel sanat dallarını değil, günlük hayatın tüm alanlarını kapsamaktadır.

Sanat eğitimi bugün bir zevk ve duygu eğitimi olmanın ve güzel biçimler ortaya koymanın yanı sıra, daha çok yeni, özgün, atak, çağdaş düşünceler üretmeyi öngören bir yeni etkinlikler süreci olarak görülmektedir. Bugün sanat eğitimi bilimsel ve ussal temellere oturmaktadır. Amaç kendine güvenen, bağımsız ve yeteneklerini sonsuz kullanabilen, kendini yalnız bugüne değil yarına da hazırlayabilen, kendisiyle birlikte çevresini de yönlendirebilen, çevreye, topluma saygı ve sorumluluk duyan, coşkulu fakat dengeli, akıllı ve duyarlı çağdaş insanlar kazandırmaktır.

Eğitim bilimi açısından sanat eğitimi önemlidir; çünkü yapısında yaratıcılık vardır. Bu nedenle sanat eğitiminde amaç, diğer kuşakların yaptıklarını tekrarlamayı değil, yeni ürünler ortaya çıkarabilen insanlar yetiştirmektir.

Modern bir toplum olabilmek için sanat eğitimi almak gereklidir. Uygulamalı sanatlar resimle beslenir. “Resim tüm sanatların dili ve yazısıdır.” Resim belli meslek kişiliklerinin oluşmasına da etki etmektedir.

Eğitim düzeyinin artması kişilerin becerilerinin düzeyini de arttırır. Resim eğitimi, okul öncesi ve ilköğretimdeki gerekliliğiyle sınırlandırılmamalıdır. Ortaöğretimde devamlılığı sağlayarak gençlerin özgürce ortaya koyabilme düzeyleri geliştirilmelidir. Bireylerin yaratıcı olması doğuştan veya sonradan kazanılmış yeteneklerle değerlendirilmemelidir. Bu yetenekler resim dersinde bilgi, teknik ve yöntemlerle desteklenmelidir. Böylece gerçek anlamda orjinallik kalıcı bir başarıyla

sağlanır. Öğrencilere bu sürecin sonuca varmak demek olmadığını, o sonuca nasıl varıldığının önemi ifade edilerek benimsetilmelidir.

Bu araştırmada, resim dersinin ortaöğretim çağına gelmiş yaş gruplarının gelişiminde yol açtığı değişimler tespit edilmeye çalışılacaktır. Elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurularak ortaöğretimde resim derslerinin öğrencinin yaratıcı düşüncesine katkısı ortaya konulacaktır.

Anahtar Sözcükler

Yaratıcılık, Öğrenci, Resim, Okul

ABSTRACT

THE CONTRIBUTION OF THE PAINTING LESSONS TO THE STUDENT'S CREATIVE THINKING IN THE SECONDARY SCHOOLS

As an ability that every individual possesses, creativity can emerge in any part of his/her life. It is also a style of behaviour and the whole set of processes containing in the areas ranging from daily life to scientific works.

For centuries creativity has been considered as a field created by the distinctive people in various branches of fine arts. Actually, this ability contains not only the branches of fine arts but also all the areas of everyday life.

In addition to introducing fine styles and being an education of pleasure and sensation, nowadays art education is considered as the processes of new activities producing new, original, dashing and contemporary ideas. Art education is currently based on the mental and scientific foundations. The goal is to gain self-confident, independent, delicate and wise, enthusiastic but balanced people, who utilize full abilities, prepare themselves not only for today but also for tomorrow, orient other people together themselves and have respect for environment and community.

Art education is important in terms of education science because it contains creativity. For this reason, the aim of art education is to grow people who can introduce new products instead of repeating what the other people produce.

Receiving art education is necessary for being a modern society. Applied arts are fed by painting. "Painting is the writing and language of all arts". Painting also affects the formation of professional characters

Having higher education levels also increases the levels of people skills. Painting education should not be limited to preschool and primary education. Providing the permanence in secondary education, the young should exhibit their skills freely. The creativity of individuals should not be evaluated using the skills acquired either inborn or later. Those skills should be supported by knowledge, technologies and methodologies in painting classes. Therefore the actual originality is achieved by the

permanent success. The students should be embraced that the meaning of this process is how they come to the conclusion instead of coming to a conclusion.

In this study, we determine the variances that the painting classes causes in the progress of young people in secondary education. Considering the obtained results, we present the contributions of painting classes in creative thinking of students in secondary schools.

Key words

creativity, student, drawing, school

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

İnsanın yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması, bir bakıma yaşamın anlam kazanmasıdır. Bu da bireyin estetik eğitimiyle sağlanabilir. Estetik eğitiminin uygulama alanlarından biri de resim dersidir. Çocuk için resim dersi, kendini dışa vurma, içinde yaşadığı çevreyi tanıma ve kişiliğini kanıtlama ortamı demektir.

Çocuğun eğitimi sırasında onun ilgisi ve yeteneği doğrultusunda yapılacak doğru yönlendirmeler çocukta az ya da çok var olan yaratıcılığını ortaya koymasına fırsat sağlayacaktır.

Resim derslerinde sanat eğitimcisine düşen sorumluluk büyüktür. Sanat eğitimcisi çocuğun yaratıcılığını engelleyebilir veya geliştirebilir. Mesela, sanat eğitimcisi sadece anlatıma dayanan bir ders işleme yöntemini seçerse çocuk için ders sıkıcı bir hale gelebilir¹.

Çocuklar çocukluk döneminden çıkana kadar dünyalarını oyunlar üzerine kurarlar. Oyunlarda, masallarda, hikâyelerde, çizgi filmlerde yaşarlar. Düşsel kahramanlarını, düşsel oyun arkadaşlarını yaratırlar. Çocukluk dönemi hayal dünyasının en geniş yaşandığı dönemdir.

Sanat eğitimcisinin, çocuğun düş dünyasından yararlanıp, geliştirip duygu ve düşüncelerini resim diliyle anlatmasını sağlaması çocuğun duygusal gelişimine de katkıda bulunacaktır. Çocukluk dönemi merak, keşfetme, arama bulma döneminin en cesaretli ve özgür yaşandığı evredir. Çocuğun düş dünyası ne kadar geniş olursa yaratıcılığı o derece artacaktır.

Çocukluk dönemi psiko-seksüel, kişilik gelişimi, bilişsel gelişim, ahlak gelişimi ve resimsel gelişim evreleri olarak yaşa bağlı dönemlere ayrılır². Bu çalışmamızın hedef evresi 13- 17 yaş yani ortaöğretim dönemidir.

Çocuğun ilköğretim döneminde kendini anlatma gücü ve güveninin sık sık sarsıldığı gerçeğinin, ortaöğretim çağında halen devam ediyor olması muhtemeldir. Kısacası çocuklar yaratıcı etkinliklerde beceriksiz ve şaşkındırlar. Fiziksel, zihinsel

¹ Ayşegül Öztürk, Düş Olgusunun Resim Eğitiminde Kullanılmasının Yaratıcılığın Geliştirilmesindeki Önemi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2007, s.1; bu konuda bkz. Fatma Gül Cirhinlioğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.

² Ayşegül Öztürk, Düş Olgusunun Resim Eğitiminde Kullanılmasının Yaratıcılığın Geliştirilmesindeki Önemi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2007, s.2.

ve duygusal büyüme sonucu, artık daha önceki yıllarda kullandıkları üslup onları doyurmaz.

Resimlerinde ayrıntıya girerken, gerçeğe uygun renkler kullanmaya başlar ama yaptığı resimleri başkalarına göstermekten hoşlanmazlar.

Sanat eğitimcisi resim derslerinde düş gücünü güçlendirici etkinliklere yönelmeli ayrıca anne ve babalarda çocuğun yaratıcı etkinliklerini desteklemelidir.

Çalışmada amaç ilköğretim çağını geçen çocuğun resim eğitimi yoluyla düş dünyasının geliştirilmesi ve bunu yapmak için yaratıcı yöntemlerin denenmesinin ardından, ortaöğretim çağına kendine güvenen ve bunu ifade edebilen, yaptığı resimlerde kendi iç dünyasını yansıtabilen gençlerde resim dersinin izlerini sürebilmehtir.

Önemli olan sanat eğitimi alanında çalışan öğretmenlerin gencin gelişim evrelerini bilerek, çocuğu anlayarak yeni yollar gösterip yaşatıp sanat eğitimi güçlendirmektir. Bunun içinde düş olgusunu kullanarak farklı ve soyut düşüncelerini sağlayarak yaratıcılıklarını arttırabilecektir.

1.1 Problem Cümlesi

Toplumun yaratıcı bireyler tarafından geliştirilmeye ihtiyacı vardır. Söz konusu bireylerin varlığı okullarda sağlanan olanakların verimliliğine bağlıdır. Bu yüzden okullarda verilen eğitimle, yaşam içinde etkin, bilmek, anlamak, bilmek, anlamak ve yorumlamak gibi niteliklere sahip donanımlı bireyler yetiştirilmesi beklenir. Eğitim, yalnızca sözel ve sayısal alanları değil, sanat gibi uygulamaya yönelik alanları kapsar. Sanat, insanın manevi doygunluk kazanmasını ve kendisinde var olan duyarlılığın gelişmesini sağlar. Söz konusu doyumun sağlanması ve duyarlılığın duyarlılığın geliştirilmesi sanat eğitimi ile sağlanabilir.

Sanatsal süreçleri kapsayan sanat derslerinin öğretimi ve öğrenimindeki farklılıklar teorik ve pratik olarak sürdürülen eğitim sürecinde kendini göstermektedir. Sanat eğitimi, zaman içerisinde değişkenlik gösteren içerik ve amaçlarıyla, ders süreçlerinin kısıtlılığı ve eğitimi kapsayan bazen birinin, bazen de diğerinin önem kazanmasıyla sürdürülmektedir.

Sanat eğitimi almak bireyin dünyayı algılamasına karşısına çıkan engellere farklı bakış açıları geliştirmesine, yaşamı anlamasına, hoş görülmesi olmalarına estetik duygularının değişmesine edindikleri mesleklerde daha başarılı olmasını sağlar.

Buna rağmen bugün uygulanan eğitim programlarında yaratıcı düşüncüyü ortaya çıkaran resim derslerine yeterince önem verilmediğini daha çok zihinsel etkinliği ön plana çıkaran derslerin ön planda olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda okullarda fiziki şartların yeterli düzeyde olmaması nedeniyle sınıf ortamında yapılan dersin verimli geçmemesi, velinin resim derslerine olumsuz bakış açıları öğrencileri de olumsuz etkilediğinin görülmektedir. Sanat eğitiminin amaçları ve içeriğindeki yapılandırıcı nitelik, 13-17 yaş grubunda olan orta öğretimdeki öğrencilerinin resim dersi yoluyla yaratıcılıklarında, kişilik gelişimlerini destekleyici daha çok kendini ifade ve gerçekleştirmelerine daha çok katkıda bulunabilecek ortamın sağlanması ve bu dersin önemi bakımından incelenmesi ve değerlendirilmesi bu araştırmanın problem alanı olarak tespit edilmiştir. Buna göre;’’ Orta öğretim kurumlarında resim derslerinin yaratıcı düşüncenin öğrencinin gelişim süreçlerine katkılarının neler olduğu?’’ araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2 Alt Problemler

1- Resim dersinin ortaöğretim öğrencilerinin yaratıcı düşüncesine etkisi nedir?

2-Ortaöğretim okullarında uygulanan resim derslerin de yaptırılan etkinliklerin çocuğun yaratıcı kimliğine ve sanatsal alt yapısına olan katkısının nedir?

3- Orta öğretim okullarında resim dersinde uygulanmakta olan yaratıcı olan etkinliklerin nelerdir ve amaca yönelik ne denli uygulanmaktadır?

4- İncelenen okullarında, resim dersinde uygulanan öğretim yöntemleri, ders içi ve dışı uygulanan etkinlikler, ders öğretmeninin tutumu, okulun fiziki koşulları gibi etkenler öğrencinin sanatsal yaratıcılığını nasıl etkiler?

1.3 Amaç

Yaratıcılık, insan yaşamının çeşitli alanlarında varlığını ortaya koyan, en özgün insan özelliğidir. 21.yy da önemini iyiden iyiye fark ettiren yaratıcılık, günümüzde en ihtiyaç duyulan insan özelliğinin başında gelmektedir. Bu ihtiyaç çerçevesinde eğitim sistemlerinin güne uygun hale getirilmesi ve geliştirilmesi, önemle üzerinde durulması gereken bir konu haline gelmiştir.

Özgünlüğünü doğasından getiren yaratıcılık kavramı, insanın ruhsal dünyasıyla ilgili olan sanat alanında da, en önemli etkenlerden biri olması sebebiyle, sanat ve eğitim kavramlarını bir araya getirip işbirliği yapmaya zorlamaktadır.

Sanat; insanın insan olma özelliklerinden biri ve en önemli özelliğidir. İnsanın, yaşamı boyunca gördüğü, duyumsadığı pek çok eksiklik, çelişki veya hatalar, sanatı ve sanatın fonksiyonlarının yeterince kavranamayışından ve bunun sonucunda da sanatı hak ettiği yere oturtamayışından kaynaklanmaktadır. Bu eksiklik, çelişki ve hatalar ancak iyi bir sanat eğitimiyle giderilebilir.

Öğrencinin yaptığı resimlerde yaratıcılık kavramının nasıl algılandığını ortaya çıkarmak;

Ortaöğretimde resim dersinde uygulanmakta olan yaratıcı etkinliklerin neler olduğunu ve yaratıcı etkinliklerin ne kadar uygulanabildiğini tanımlamak;

Ortaöğretim okullarında uygulanan resim dersinin, çocuğun sanatsal yaratıcılık yetisine katkısını, ortaya koymak;

İncelenen Ortaöğretim okulunda, resim dersinde uygulanan yöntemlerin gencin resim yapmasında ne kadar etkili olduğu, ders içi ve dışı uygulanan etkinlikleri, ders öğretmeninin tutumu, okulun fiziki koşulları gibi etki eden faktörlere yönelik bilgiler elde etmek;

Resim dersi öğretim yöntemlerinde, yaratıcı etkinliklerin, daha çok uygulanabilmesine ilişkin önerilerde bulunmaktır.

1.4 Önem

İnsanın, hayatı boyunca gördüğü, duyumsadığı pek çok eksiklik, çelişki veya hatalar; sanatın ve sanatın fonksiyonlarının yeterince kavranamayışından ve bunun sonucunda da sanatı hak ettiği yere oturtamayışından kaynaklanmaktadır. Bu eksiklik, çelişki ve hatalar ancak iyi bir sanat eğitimiyle giderilebilir.

Eğitim sistemleri içinde, bireyde var olan yaratıcı gücü geliştirme konusunda en etkin disiplin kuşkusuz sanat eğitimidir. Sanat eğitimi yaşadığı dünyayı kavramada, karşılaştığı problemleri çözmede, gördüğü, hissettiği şeylere karşı davranış geliştirmesinde son derece önemli bir görev üstlenir. Çünkü insanın hem bilişsel, hem duyuşsal, hem de psiko-motor alanındaki gelişimine katkıda bulunmakla kalmaz; insanın, yaratıcı yeti, estetik beğeni, zekâ ve toplumsal gelişimine de katkıda bulunur ve genel eğitimle birlikte bir bütünlük içinde düşünüldüğünde birey ve toplum için can damarıdır.

Gencin duygusunu, düşüncesini ve izlenimlerini anlatabilme yeteneklerini ve yaratıcı gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak ancak sanat eğitimi ile mümkün olabilir. Gelişmiş ülkelere baktığımızda sanat eğitimi derslerinin zorunlu dersler olarak yerini almış olması, bu olabirirliğin dikkate alınmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Ortaöğretimde resim dersi çerçevesinde birçok etken gencin yaratıcı etkinliği olan resim yapmasına direk ya da dolaylı olarak etki etmektedir. Ders öğretmeninin, öğrencinin yapmış olduğu resminde yaratıcılık kavramını algılayışı, verdiği önem ve uyguladığı öğretim yöntemi; okul içinde ve ders esnasında gerçekleştirilen yaratıcı etkinlikler ayrıca uygulanan müfredat programı ve okulun fiziki koşulları gibi etkenler, öğrencinin yaratıcı yetisine doğrudan etki etmesi sebebiyle, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.5 Varsayımlar

Araştırmada kullanılacak veri toplama aracı (Görüşme Formu, Anketler) araştırma amaçlarına uygun verilerin toplanmasında, aranan şartları taşımaktadır.

Öğrencilerin veri toplama araçlarına verecekleri yanıtların güvenilir olacağı varsayılmaktadır.

Verilerin toplanacağı çalışma evreni (İstanbul İli Tuzla İlçesi Tuğrulbey Lisesi ve Mehmet Tekinalp Lisesi 10- 11 -12. sınıf öğrencileri) örnekleme temsil edebilir niteliktedir.

Ortaöğretim kurumlarında resim derslerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncesine katkı sağlayacağı

Resim eğitimi, öğrencilerin estetik beğeni düzeyini yükseltir, öğrencilerin özgün ve özgür düşünebilmesine katkıda bulunacağı

Resim eğitimi, belli meslek kişiliklerinin oluşmasına yardımcı ve öğrencilerin sanatsal kültür düzeylerinin gelişmesine katkı sağlayacağı

Resim derslerinin öğrencilerin diğer derslerinde de verimliliğine önemli ölçüde katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

1.6 Sınırlılıklar

Her araştırmada olduğu gibi, bu araştırmanın da bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışma ortaöğretim çağı dönemlerine yönelik yapılmıştır. Bu tür çalışmalar irdelenerek genel bir değerlendirme çıkarılacak ve ortaöğretim dönemi yaş gruplarını anlama noktasında istifade edilecektir.

Bu araştırma İstanbul İli Tuzla İlçesi Tuğrulbey Lisesi ve Mehmet Tekinalp Lisesi 10- 11- 12. sınıf öğrencileri arasında, 2008-2009 eğitim öğretim yılı Aralık ayı ilk haftasında bir hafta boyunca yapılacak anketlerin değerlendirilmesi sonunda çıkan sonuçlar ile sınırlandırılmıştır.

1.6 Tanımlar

Eğitim: İnsanların diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerinin maddi ve manevi ürünlerine kültür dendiği dikkate alınır, insanın, çevresiyle etkileşimi sonucunda kültürlenmeye uğradığı söylenebilir. Çevresiyle etkileşerek öğrendiklerini, diğer insanlara da öğretmeye kalkışan kimse ise, belli bir amaca yönelik olarak o insanları kültürlemeye çalışıyor demektir. ”İnsanların diğer insanları

belli bir maksatla kültürlemelerine ya da kasıtlı kültürleme sürecine ise eğitim denilmektedir³.

Öğretim: Öğrenmenin, belirli amaç / amaçlar doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi ve gerçekleştirilmesi süreci olarak tanımlanabilir. Öğretim süreci öğeleri; öğrenci, öğretmen, program, amaç ve araçlardan oluşur⁴.

Öğretim, bir öğretmeler, öğrenmeye dönük faaliyetler manzumesi veya kurumsallaşmış öğretmeler topluluğudur. Başka bir deyişle öğretim, öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin bileşkesidir. Yani öğretim, öğretme ve öğrenmeyi birlikte kapsamaktadır⁵.

Eğitici: Genellikle çocuk eğitimi ile uğraşan kimse, mürebbi. Eğitimi sağlayan, eğitmeye elverişli veya eğiten değerleri bulunan⁶.

Orta Öğretim: 15- 18 yaşları arasındaki öğrencilerin genel, mesleki ve teknik alanlardaki eğitimlerini sağlamayı amaçlayan kurumlardır. Orta öğretimin görevi, öğrencilere, önce kişisel ve toplumsal hayatın gerektirdiği nitelikte, ortak bir genel kültür ve yurttaşlık bilgisi kazandırmak, sonra da onları ilgi, eğilim ve yeteneklerine göre iş alanlarına, mesleklere veya yüksek öğretime hazırlamaktır⁷.

Öğrenci: Öğrenim görmek amacıyla ders alan kimseye verilen addır. Bir bilim veya sanat yetkilisinin gözetimi ve yol göstericiliği altında belli bir konuda çalışan kimse⁸.

Yaratıcı düşünme: Düşünmenin türetici, yeni durumları araştırmacı ya da eski sorunlara yeni çözüm yolları bulan, düşünene göre yeni olan düşüncelerle sonuçlanan bir özellik göstermesi. Buluşçu, yenilik arayan ya da eski sorunlara yeni çözümler getiren ve özgün düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan bir düşünme biçimi⁹.

Resim: Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri. Bunu yapmak için gerekli yöntemleri öğreten sanat¹⁰.

³ http://www.psikoloji.gen.tr/ogrenme/index_dosyalar/egitim.htm

⁴ Prof. Dr. Semra Ünal – Prof. Dr. Sefer Ada, Eğitim Bilimlerine Giriş, Nobel Yayın Dağıtım, Sayı :1

⁵ http://www.psikoloji.gen.tr/ogrenme/index_dosyalar/ogretim.htm

⁶ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=107276>

⁷ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Orta%C3%B6%C4%9Fretim>

⁸ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=246622>

⁹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=336059>

¹⁰ <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=266323>

BÖLÜM II İLGİLİ LİTERATÜR

2.1 Kişilik

İnsanları birbirlerinden farklı kılan bir takım özellikleri vardır. Bu farklılıklar; çevresindekilere bakış açısı, onlarla kurabildiği ilişki düzeyiyle ve tepkilerini kapsayan, değişik ortamlarda kendini gösteren bedensel, düşünsel ve ruhsal özelliklerdir. Bu özelliklerde ortaya çıkabilecek sıkıntılar, kişinin çevreye uyumuna ve günlük işlevselliğinin bozulmasına etki ederek, bireyde gerilim-kaygı gibi haller oluşturmaktadır. Kişinin, içinde bulunduğu kültürün beklentilerinden sapma göstermesi ve bu durumun süreklilik taşıyan bir hal alması durumu “kişilik bozukluğu” olarak ifade edilir.

Bu bozukluk; kendini, başkalarını ve olayları algılama, verdiği duygusal tepkilerin uygunluk, değişkenlik ve yoğunluğu, kişilerarası işlevsellik ve son olarak öfke, heyecan, aşırı istek ve dürtülerin kontrolü olarak sınıflayabileceğimiz dört alanın en az ikisinde kendini gösterir. Başlangıcı ergenlik ya da genç erişkinlik hatta bazen daha küçük yaş gruplarına dek uzanır. Bu durum başka bir ruhsal, fiziksel hastalığın ya da bir maddenin etkilerine bağlı olarak gelişen bir durum değildir¹¹.

Günümüze kadar hakkında birçok fikir üretilen ve kuram oluşturulan ‘kişilik’ kavramının değişik yönleriyle birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Kişilik doğuştan gelen biyolojik özelliklerle, çevreden gelen sosyal etmenlerin birbiri üzerine yaptıkları etkilerin meydana getirdiği ahenkli bir bütündür. Demek ki kişilik hem kalıtsal özelliklerin, hem de çevrenin bir ürünüdür.

- Kişilik, bireylerde yapıların, davranış biçimlerinin, düşünüş özelliklerinin, ilgi ve eğilimlerin, yetenek, kabiliyet ve yönelişlerin, ruhsal durumların karakteristik bir bütünleşmesidir.

- Kişilik, bir insanı nesnel veya özel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce ve davranış özelliklerinin tümüdür.

Bu tanımlara göre kişilik dediğimiz şey, kişinin bütün bedensel özelliklerinin, içgüdülerinin, dürtülerinin, eğilimlerinin, kazanılmış deneyimlerinin bir bütünüdür.

¹¹ http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=1130&baslik=kisilik_nedir_&i=kisilik_bozukluklari

Deneyimden kastedilen, insanın yaşantısıdır. Bu yaşantı süresince kişiliğimizde mutlaka küçük veya büyük bazı değişiklikler olmuştur. Kişiliğimiz bir yerde durmaz,

Değişiklikler hayat boyu devam eder. Beden yapısının gelişmesi gibi kişilik de uzun yıllar boyu değişir. Ancak bu, sezilmesi çok zor olan, yavaş bir oluşumdur.

Kişiliğin geçirdiği değişiklikler hayat boyu devam eder ama bu değişimlerin hızı belli bir dönemden sonra oldukça düşer. Yani kişiliğin oturduğu yaştan sonra meydana gelen değişiklikler ufak tefek değişikliklerdir.

Bugünkü kişiliğimiz, çocukluğumuzdan beri karşılaştığımız her şeyin bir sonucudur. İnsanlarla ilişkilerimiz, başımızdan geçen tüm tecrübeler şimdiki kişiliğimizi yaratmakta rol almışlardır. Hiçbir zaman şu an bulunduğumuz yerde, olduğumuz gibi kalmayız. Çünkü hiçbir günümüz aynı geçmez. Farklı çevrelere, farklı ortamlara girer, farklı kişi ve durumlarla karşılaşırız. Böyle olunca birçok etki altında kalırız ve bu etkiler de kişiliğimizin değişim geçirmesine neden olur. Kişilik her şeyin tamam olduğu değişmez bir olgu değildir.

İnsanlar gençlik yıllarında yeni düşünceler ve yeni şeyler denemeye yatkındırlar, ellerinden gelen her şeyi yapmaya isteklidirler. Yaşlandıkça heyecanları ve davranışları esnekliğini kaybeder, belirli alışkanlıklar yerleşir. Buna rağmen kişilik hala değişebilirliğini korur.

İnsan büyüdükçe ufku genişler; çevresindeki insan ve eşyalar, bu insanların nitelikleri, temas halinde olduğu, ailesi, akrabaları, arkadaşları gibi çalışmaları, iş hayatı, karşılaştığı problemler ve başından geçen olaylarda onda iz bırakır. Bu durumda bazı şeylerin değişmesi gerekebilir. Değişen de kişiliğin bazı yönleridir. İnsanın beden durumu da kişiliğin gelişmesine ve değişmesine etki yapabilir. Kişilik, bireyin yapısı ve deneyimleri sonucu oluşur. Yapısal temelin veya çekirdeğin çerçevesinde deneyimlerin kurulmasıyla gelişir. Her birey kendine özgü kişilik yapısı çerçevesinde, yaşam deneyimlerini gerçekleştirir. Kazanılan deneyimler hem bu sürecin oluşmasında, hem de bazı etkenler karşısında değişmesine olanak sağlar. Bireyin ortak ve benzersiz deneyimleri, kalıtımla edinilmiş potansiyelle etkileşimde bulunarak kişiliği şekillendirir. Kişi deneyimlerini tüm yaşamında karşılaştığı her şeyden kazanır. Kısaca, onun tüm yaşantısının etkilerine dayanır.

Bir insanın duygu, düşünce, yetenek, ilgi, tutum, davranış ve eylemleri kişiliğini oluşturan başlıca öğeler arasındadır. Kişiliğin bütünlüğü içinde, her insanın öteki insanlardan farklı olmasını sağlayan kendine özgü özellikleri vardır. Kişilik değişen bir şey olmasaydı, ilk insandan bu yana herkesin kişilik yapısı aynı olurdu. İnsanın kendine özgü nitelikleri, kişiliğin belli öğeleriyle bağlantılıdır ve bunların dışarı yansımalarıdır. Örneğin; çabuk duygulanma, öfkelenme, alınganlık, kolay ve çabuk düşünüp karar verme ve iyi konuşma, insanların birbirlerinden farklı özellikleridir. Bunların yanı sıra; insanın giyinişi, yürüyüşü, el ve kol hareketleri, ses tonu, beğenisi bile kişiliğinin bir parçasıdır. Sonuçta tüm bu sayılanlar kesin bir değişmezlik taşımaz.

Özet olarak kişilik karşılaşılan her yeni halle gelişmeye devam eden bir yapı olarak kabul edilir. Ancak bu oluşum ve değişimin hızlandığı ve yavaşladığı dönemler vardır. Bununla beraber kişiliğin çoğu zaman değişmeyen, uzun yıllar boyu süren yönleri de vardır¹².

2.2 Eğitim

İnsanoğlu, yaşam sürecinde bir sonraki nesil için, hayatının her alanında belli tanımlamalara gerek duymaktadır. Yaşamının devamı, sosyalleşmenin ve toplumsallaşmanın gereği, doğaya karşı kendi varlığını sürdürebilmesi adına, yapılandığı sistem olan eğitim için de, bir takım tanımlamalar yapmıştır.

İnsanların diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerinin maddi ve manevi ürünlerine kültür dendiği dikkate alınır, insanın, çevresiyle etkileşimi sonucunda kültürlenmeye uğradığı söylenebilir. Çevresiyle etkileşerek öğrendiklerini, diğer insanlara da öğretmeye kalkışan kimse ise, belli bir amaca yönelik olarak o insanları kültürlemeye çalışıyor demektir. İnsanların diğer insanları belli bir maksatla kültürlemelerine ya da kasıtlı kültürleme sürecine ise “eğitim” denilmektedir¹³.

Temel özelliklerini dikkate alarak, insanda istenen davranışların değişikliğini oluşturabilmek, toplumla birey arasındaki uyumu sağlamak ve bireyin toplumla

¹²http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=564&baslik=kisilik_nedir_uzun_yillAr_boyu_degismez_olArAk_mi_kAlir_&i=psikolojinin_Alt_dallari

¹³ http://www.psikoloji.gen.tr/ogrenme/index_dosyalar/egitim.htm

birlikte gelişimini sürdürebilmesi için uygulanan sürekli sistemli programlara eğitim diyebiliriz.

Genel tanımlamalardan yola çıkarak, eğitimin amacını şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1- Beceri, anlayış ve yeterli bilgi elde etmek.
- 2- Kişinin uygun değerlerde, gelişimini sağlama.
- 3- Kişinin bedensel, duyuşsal ve düşünşel yeteneklerinin geliştirilmesi.
- 4- Bilgi ve bilim verilerini; üretime, işe ve insan gereksinimi sağlama sürecine dönüştürme etkinliği.
- 5- İnsan davranışlarının (bedensel, duyuşsal, düşünşel) doğa ve topluma uyumu sağlamak amacıyla değiştirme.
- 6- Kişinin toplumsallaşma sürecinden toplumsal yaşayışın ve toplumsal organizasyonunun zorunlu kıldığı, beceri, yetenek, bedensel ve düşünşel etkinlikleri, onarma ve yaratıcı kılma.
- 7- Kültür ve uygarlık değerlerini, insan yaratımının bütün birikimlerini, gelecek kuşaklara aktarma ve bilginin yeniden üretilmesine yardım etme etkinliği.
- 8- Ulusal kültür, ulusal birlik ve bütünlüğü sağlama etkinliği.
- 9- İnsanı belirli bir yönüyle ya da belirli davranışlarının yetkinleşmesine yönelik olarak eğitmek.
- 10- İnsanı doğanın ve toplumun bir aracı, metalaşmış bir varlığı olarak eğitmek.
- 11- İnsanı tüm yönleriyle, varlık yapısını oluşturan bütün yetenek ve beceri bütünlüğünün yetiştirilmesini amaç bilerek eğitmek¹⁴.

2.3 Genel Eğitim Kurumlarında Plastik Sanatların Eğitimi

Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar sanat eğitimi, Osmanlı hanedanlığının sınırlarında sıkışmış, çağın gerisinde kalmış bir görünümdeydi. Plastik sanatlar eğitimi, okullarda daha çok süsleme ve bezemelerin kopyasına dayalı yöntemlerle verilmekte ve ancak çok dar bir toplumsal kesime ulaşılmaktaydı.

¹⁴ Gürsen TOPSES, *Eğitim Felsefesi Temel Sorunları*, Ankara 1982, Dayanışma Yayınları, s. 93-94.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, eğitime ve sanata olduğu gibi sanat eğitimine de özel bir önem vermiştir. Bu önem, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, sanat eğitimi alanında büyük bir gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. 1925 yılından başlayarak, örgün eğitim kurumlarında plastik sanatlar eğitiminin, "resim", "resim-iş", "elişleri" dersleri şeklinde yer almasını sağlamıştır. Örgün eğitimde resim dersleri, temel eğitimde zorunlu, orta ve yükseköğretimde ise seçmeli dersler şeklinde yer almış ve bu durum günümüze dek devam etmiştir.

1938'de uygulamaya geçen ortaokul Programında, haftada önce bir, daha sonra iki saate çıkarılan resim derslerinde, her üç sınıfta serbest ve doğadan resim, süsleme resmi ve sanayi resimlerine yer verilmiştir. Sanat tarihi örneklerinin incelenmesi de bu dersin kapsamında yer almıştır.

1949'da ortaokul Programına "İş Bilgisi" dersi konmuş ve 1970'e kadar başka bir değişiklik yapılmamıştır. "İş Bilgisi" dersi tarım işleri, ticaret işleri ile erkek öğrenciler için el işleri, kız öğrenciler için ev işleri bileşenlerini içermektedir. Dersin amacı, yaşama hazırlık olarak beceri kazandırılması çerçevesinde belirlenmiştir.

1971'de ortaokullara, çağdaş bir anlayışla yaratıcılık ve özgünlük ilkeleri temelinde hazırlanmış olan İş ve Teknik Eğitimi Programı¹⁵ uygulamaya konmuş ancak 1983 tarihli ilköğretim Kurumları İş Eğitimi Programıyla¹⁶, bunu izleyen süreçte iş eğitiminin mesleğe hazırlık özelliği öne çıkmıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulum aşamasında Mustafa Kemal Atatürk sanatın önemine özellikle dikkat çekmiş olsa da, ülkemizin aradan geçen yıllardaki gelişim ve eğitim sürecinde sanat eğitiminin yeterince yer alabildiği ve öneminin vurgulanabildiği tartışmalıdır. Sürecin böyle olmasının altında birçok neden yatsa da öncelikli ifade edilmesi gereken sebepler vardır.

Yeni yapılandırılma sürecindeki bir ülkenin önceliklerinin arasına sanatın geç girmesi öncelikle Osmanlı devletinde resim sanatının belli kurallar dâhilinde sürdürülmesi ve Anadolu'da Türk toplumunun yerleşik kültüre geçiş sürecinin yavaş olması sayılabilir.

¹⁵ Tebliğler Dergisi 1971/1652

¹⁶ Tebliğler Dergisi 1983/2148.

Sanat eğitiminin insan yaşamında tartışmasız çok önemli bir yeri olduğu bugün maalesef sadece belli bir ekonomik doyum, eğitim düzeyi ve kültürü edinmiş insanlar arasında kabul görmektedir. Bu durum ortada iken; sanat eğitiminin önceliği ve sonrasında toplumda kabul görme gücü, günümüzde hala sorun olmakta ve tartışılmaktadır. Bu soruna yol açan en önemli faktörün ekonomi olduğu asla unutulmamalıdır. Çünkü ekonomik olarak doyum sağlamayan bireylerin estetik duygularının ve sanatsal bakışlarının güçlü olması beklenemez.

Sanat, insanın yaşamında küçümsenmeyecek kadar önemli yer tutar. Buna karşın ne yazık ki hak ettiği önemi görememektedir. Sanat, insanların yaşadığı topluma adapte olmaları sürecinde gördüğü eğitimde hak ettiği öneme kavuştuğu zaman toplumda yaratacağı değişim fark edilebilecektir. İnsanların daha huzurlu bir ortamda, kendisi ve çevresindekilerle barışık yaşamlarının sağlanmasında sanat, önemli bir görev yerine getirecektir.

2.4 Sanat Eğitimi

İnsan yaşamının, devamını ve gelişimini gerçekleştirebileceği en önemli alan olan eğitim sistemi içinde, kendine öz, karmaşık yapısıyla yer bulmakta zorlanan sanat eğitimi; duyguların insan yaşamındaki dokunulmaz özelliğinden dolayı yüzyıllardır sekteye uğratılmış matematik ve fen gibi bilimler yanında varlığının kabulü gecikmiştir.

Sanat eğitimi, kimi düşünürlere göre Platon'a kadar indirilmekte, kimilerine göre ise ancak 20. yy.da söz konusu edilecek bir etkinliğe kavuşmuş kabul edilmektedir. Yüzyılımızda giderek önem kazanan sanatla eğitim, duyguların ve tüm tinsel (manevi) eğitimin giderek daralıp sınırlanmış ve bir çeşit yalnızlığa terk edilmiş olduğu görüşleri üzerine ortaya atılmıştır¹⁷.

20.yy başlarından itibaren; toplumların sosyal değişimiyle başlayıp, sosyal içerikli eylemlerinden makineleşmeye; teknolojidən bilime ve günümüz dijital dünyasına uzanan insanın hızlı ilerlemesiyle birlikte; yaratıcılık kavramının önem kazanması sanat eğitimi genel eğitim içinde ihtiyaç duyulan bir öneme kavuşmuştur.

¹⁷ İnci San, *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*, Ankara 1979, 2 Baskı, Tisa Matbaası, s.2.

Sanat, insanın sadece zihinsel yetilerden oluşmayan duyuşsal yanıyla da ilgilenmektedir. “Sanat Yaratma Cesareti” adlı kitapta, “*Ya imgelem ve sanat, krema değil de insan yaşamının pınarı iseler? Ya Mantık ve Bilim sanat biçimleriyle türüyor ise ve sanat bilim ve mantığının ürettiği eserin süsü olmak bir yana onları emelde kuruyor ise*” şeklindeki ifade insanı çok daha derin düşüncelelere sürüklüyor. Düşünce sınırlarını zorlayan bu savıyla birlikte yüzyıllardır egemenliğinin sefasını süren bilimi, biraz olsun rahatsız ederek, insanlık tarihini yeni kapılar açmaya zorluyor. Özgün yapısıyla sınırları zorlayan sanat, yapısını bozmadan insanın eğitim sürecindeki önemini bu şekilde kabul ettiriyor¹⁸.

Sanat, sınırlarını asla belirlemeyen bir kavramken, sınırları belirli bir sisteme sanatı yerleştirmeye çalışmak oldukça zordur. Sanatın doğasındaki karmaşık örgüyü bütünüyle gidermek mümkün değildir. Sınırlar çizerek kesin yargılar koymak sanatın doğasına ters düşmektedir. Ancak eğitim olayı, sanat olayı gibi bireysel bir etkinlik değildir. Bu durumda örgün eğitim içinde bireyi hangi süreçlerden geçirmemiz gerektiği, bilimsel bir yaklaşımla çözümlenebilir¹⁹.

Tarih boyunca insan, güzel sanatların tümünü, bir takım düşünce sistemlerinin etkilerine rağmen, kendini ve ait olduğu toplumu geliştirme, zenginleştirme ve güçlendirme yolunda vazgeçilmez bir unsur olarak görmüştür. Kendi kültür birikimini bir sonraki nesle aktarma konusunda bilinçli ya da bilinçsiz olarak bundan yararlanmışır.

Usta-çırak ilişkisiyle başlayan sanat eğitimi, 1800’lerin sonlarından 1900’lerin başlarına doğru eğitim sistemindeki önemini fark ettirmiştir. Batı uygarlığı, sanat ve yaratma kavramının eğitime etkisini ortaya çıkarmak için çalışmalar başlatmışır. Sanatsal yaratmanın sanat eğitimi içindeki önemi kavrandıkça bilimsel çalışmalar da artmışır²⁰.

Sanat; insanın hem öğrenme sürecinde, hem de gelişim aşamasında etkin olan alanlardan biridir. Çünkü sanat, zekâyla birlikte duygu, düşünce ve duyular arasındaki, iç içe geçmiş bağlantıyı vurgular.

¹⁸ Rollo May, *Yaratma Cesareti*, İstanbul 2001, 2.Baskı, , Metis yay., s.129.

¹⁹ Serap Tütüncü, İlköğretim Görsel sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanmasına İlişkin Bir Durum Çalışması, (basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Ens., İzmir 2006, s.26.

²⁰ Serap Tütüncü, İlköğretim Görsel sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanmasına İlişkin Bir Durum Çalışması, (basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Ens., İzmir 2006, s.27.

Bilimsel yöntem, insan oluşumunun bir yönünü işliyor eğitiyorsa, diğer yönünü de sanat eğitimi işlemelidir. Çünkü insan yalnız akıl ve zekâ değil, aynı zamanda ve belki de her şeyden önce duygu doludur. Yaşamımız boyunca edindiğimiz deneyimlerin niteliğini değerlendirmemize olanak veren duyguları bir yana bırakamayız. Onlar da akıl ve düşünce gibi, iç varlığımızın vazgeçilmez parçalarıdır. Gerçekçi bir eğitim, bilim ve sanatın ayrılmaz işbirliğine dayanmalıdır. İnsanda köklü bir gereksinimi karşılayan sanatın kişiliği eğiten en önemli etmenlerden biri olduğu unutulmamalıdır²¹.

Sanat eğitimi genel anlamda güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Sanat eğitiminin amacı çocuğu sanatçı yapmak değildir. Sanat eğitimi çağdaş toplumda yetişen fertlerin her alanda yaratıcı olmasını sağlayan etkinliklerdir²².

Yarını şekillendirecek ve yön verecek olan çocuklarımızı, eksiksiz ve tam olarak yetiştirmek istiyorsak rasyonel ve objektif düşüncenin gelişimini duygu, hayal gücü ve kişisel dünyalarının gelişimi ile dengelememiz gerekmektedir. İlimle sanatın temelinde yaratıcılık yattığına göre, her iki güçten de çocukları ve gençleri faydalandırmalıyız. Yükselmenin şartı iki kanatla uçmaktır²³.

Sanat eğitimi ve kültürü edinmemiş bireylerle dolu olan bir toplum her türlü tehlikeye açıktır. Çünkü yaratıcı yetinin en çok barındığı ve beslendiği alan sanattır ve yaratıcı yetinin devreye girmediği her türlü alanda insanoğlu taklit etmeye ve devamında sömürülmeye mahkûm kalacaktır. Sanat eğitimi sürecinden geçirilmeyen çocuk, yaşamın güzel yanlarını göremeden, hoşgörüsüz ve keyifsiz bir yaşam sürdürmek zorunda kalır.

Yetişmekte olan kuşakları her alanda yaratıcılığa yönelten onlardaki bilgisel ve bilişsel gelişimin yanı sıra duygulardaki uyum ve duyarlılığa yer veren bütüncül eğitimidir²⁴. Sanat eğitiminin amaç ve ilkelerini başlıca yedi maddede ifade edebiliriz.

1. Sanatın insan yaşamındaki yerinin algılanması: Çocuk okul öncesinden başlayarak yeterliliğe sahip biri yardımıyla sanatsal faaliyetlerde yer alır. Çocuk kendi yaşı ve seviyesine göre sanatın pek çok alanında değerlendiren, izleyen, uygulayan ve eleştiren biri olarak karşımıza çıkar. Müzeye gitmek, sergi gezmek,

²¹ Suat Yetkin, *Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri*, İstanbul 1979, E.F. Dergisi, s.125.

²² İnci San, "Çağdaş Sanat Eğitimi", *Öğretmen Dünyası Dergisi*, sa:49, Ankara. 1984, s.11.

²³ Suat Yetkin, *Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri*, İstanbul 1979, E.F. Dergisi, s.c.127.

²⁴ İnci San, *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*, Ankara. 1979, Tisa mat., s.5.

tiyatro seyretmek, müzik dinlemek gibi faaliyetlerin insan yaşamındaki yerini ve önemini algılar.

2. Yaşantı zenginliği deneyimler, kişilik geliştirme ve toplumsallaşma: Yeniliği seven ve üretken olan çocuk gelişim sürecinde yaratıcılığını ortaya koyar.

3. Güzeli, iyiyi arama ve çevreyi değerlendirme: Büyümeye başlayan çocuk, sanat eğitimi almaya ve çevrede oluşan sanatsal olayları artık değerlendirmeye başlamıştır. Eleştiri yapar ve güzeli arayıp anlamaya çalışır.

4. Çok yönlü ve açık fikirli yetiştirme: Sanat eğitimi çocuğa bazı olay ve kavramlarda yorum yapabilen, çağdaş, yenilikçi, açık hoşgörülü, sosyal dinamik aktif bir kişilik kazandırır.

5. Çağına uyum sağlama, disiplinler arası etkileşimi fark etme: Kendi başına düşünebilen, doğru soru sorabilen, ilişki kurabilen, sorulan sorulara cevap bulabilen öğrencilerin yetişmesinde sanat eğitiminin etkisi yadsınamaz.

6. Duygu Dengesi: Tiyatro, müzik, edebiyat, şiir sanat eğitimi akıl ve bilgi ağırlığı olan eğitim sistemi içinde duygulara ve heyecanlara yer veren bir seçenektir ve bu dengeyi sanat eğitimi kurar.

7. Kendi kültür değerlerini tanıma: Bir başka amaç ise yetişmekte olanların tüm sanat dallarındaki ve çevrelerindeki güzelliklere karşı duyarlılıkların artmasıyla ileride hem kendi toplumunun hem de öteki toplumların kültür ve sanat varlıklarını bilen, kendi kültürünü sanatını tanıyıp değerlendirebilen birer kişi olmalarını sağlamaktır²⁵.

2.5 Resim Dersi ve Önemi

Resim; kalemle, boyayla vb. malzemelerle kâğıt veya bez yüzeyler üzerindeki renk ve biçim düzeni olup duyguları anlatma aracıdır. Resim kültür tarihinde anlatım aracı olarak da kullanılmıştır. Eski mağara devirlerinde bile insanlar, duygularını ve yaşam tarzlarını yaşadıkları mağaraların duvarlarına yaptıkları resimlerle ortaya koymuşlardır.

²⁵ İnci San, "Çağdaş Sanat Eğitimi", *Öğretmen Dünyası Dergisi*, sa:49, Ankara. 1984, s.7-8.

XX. yüzyıla gelinceye kadar resim hep ressamın uğraşı alanı olup usta çırak ilişkisiyle gelecek kuşaklara aktarılmıştır. Ülkemizde ise sanat eğitimi; 1926 ilköğretim programında Resim ve Eşikleri derslerine yer verilmesiyle birlikte başlamış ve “Doğadan resim ve gözleme dayalı resim” anlayışı önem kazanmıştır.

Resim dersi gence kendini anlama ve ifade özgürlüğü sağlayarak öğretmenlerin de çocuğu tanmasına fırsat verir. Ayrıca resim dersleri öğrencilerde yaratıcılığı ortaya çıkaran estetik duyguyu, özgür düşünmeyi ve kendine güveni geliştiren bir derstir.

Resim dersleri sadece sanat eğitimi vermekle kalmaz, onların tüm gelişimlerine yardımcı olur. Sanat yolu ile insanlar kişisel bütünlüğe kavuşurlar ve dolayısıyla toplumsal bütünlük sağlanmış olur.

Resim dersi, öğrencilerin duyu ve düşüncelerini çizgi, biçim ve renklerle ifade ettikleri bir derstir. Aynı zamanda, öğrencilerin öğrendikleri konuları hatırd tutmalarına yardım eder. Bunun sonucunda bu ders eğitim için iki yönlü değer taşır. Resim dersine gereken önemin verilmesi halinde, duyguların eğitilmesi sağlanacak ve öğrenciler sanattan zevk alabilir hale geleceklerdir.

Resim dersinin amaçlarını genel olarak şu şekilde ifade edebiliriz.

1. Güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazandırabilme.
2. Sanatı görsel bir iletişim yolu olarak kullanmada ve değerlendirmede öğrencilerin görsel okuryazarlığını sağlayabilme.
3. Sanatsal yaratıcılığı geliştirebilme ve her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirebilme.
4. Sanatın özgünlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilme.
5. Tasarıma yönelik hayat gücünü geliştirebilme.
6. Düşünceleri gerçekleştirebilmek ve sanat eserlerini üretebilmek amacıyla bireysel anlayış ve teknik yeteneklerini geliştirebilme.
7. Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla, sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik hükümler vermelerini sağlayabilme.
8. Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme ve estetik kişilik kazandırabilme.

9. Öğrencilerin kendilerini ispatlamalarına ve kendilerini bulmalarına imkân tanıyabilme ve sanat yoluyla kendini ifade imkânı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme.

10. Öğrencilerin hayatları boyunca sanat yapan üreticiler veya sanatı bilinçli izleyen tüketiciler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını sağlayabilme.

11. Bireysel veya grup çalışmalarında sorumluluk, iş birliği ve dayanışma anlayışını; birbirleri arasında sevgi, saygı, yardımlaşma gibi duygu ve davranışları geliştirebilme.

11. Sanatsal yaratma hazzını duymasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.

12. Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme²⁶.

Kuşkusuz sanat eğitimi yaşam boyu süren bir eğitimidir. Bu önemden dolayı örgün eğitim içerisinde yaratıcılığı geliştirtici yöntemlerin amaca uygunluğu ve uygulamaya yönelik yararları üzerinde durmak gerekmektedir.

Yaratıcılığı geliştirtici yöntemlere uygunluğu ve uygulanması konusunda, üzerinde tartışmalar süren yöntemler şunlardır²⁷:

1. Esnek olmayan uygulana gelen yöntemler,
2. Öğrencilerin çalışmasının öğretmenler tarafından düzeltilmesi.
3. Öğrencilerin belirli, kesin kalıplaşmış resim çalışmaları üzerinde çok ısrarla durulması.
4. Usta- çırak ilişkileri; salt bakarak öğrenme.
5. Kalıplaşmış sanat biçimlerinde ısrar.
6. Oyun gibi, bırakınız yapsınlar, yöntemleridir.

Sanat eğitimi yönteminin öğrencinin kişilik yapısına, içinde bulunduğu çevreye uygunluğu da tartışılmalıdır. Temel kavramları kavrayabilmeye, yaratıcılığı geliştirebilmeye yönelik bir yöntem olmalıdır. Teknolojiden yararlanmaya sevk eden, öğrencinin muhakeme yeteneğini geliştiren, araştırma- inceleme yapmasını sağlayan bir yöntem olmalıdır. Uygun yöntem sayesinde öğrenci sanatsal bilgiler

²⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, *İlköğretim Okulları Resim-iş Eğitimi Dersi Öğretim Programı*, Ankara 1992, MEB Yayınları:2502, Mevzuat Dizisi:241, s.16-17.

²⁷ Serap Tütüncü, *İlköğretim Görsel sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanmasına İlişkin Bir Durum Çalışması*, (basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2006, Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Ens., s.20.

kazanabilmeli, sanatsal etkinliklerde bulunabilmeli, sanat yapıtlarını değerlendirebilmeli ve estetik bir bakış açısı kazanabilmektedir.

2.5.1 Sanat Eğitiminde Kullanılan Temel Öğretim Yöntemleri

Çok yönlü sanat eğitimi yöntemlerindeki yaklaşım sanat eğitimindeki temel disiplinlerin birleştirilmesi doğrultusunda ortaya konulmuştur. Sanat eğitiminde kullanılan temel yöntemler şunlardır:

1. Öğretmen Merkezli Yöntem

Ülkemizde çoğunlukla hala yaygın olarak kullanılmakta olan bir yöntemdir. Öğretmenin merkez olduğu bu yöntemde dersin işlenişi ve tüm sanatsal uygulamalar öğretmen verdiği yönergelerin öğrenciler tarafından gerçekleştirilmesi şeklindedir. Genellikle ülkemizdeki ilk ve ortaöğretim okullarında sanat eğitimi, büyük kentlerde genellikle branş öğretmeni tarafından verilmiş olmasına rağmen, sanat öğretiminde bu dersi veren öğretmenlerin sanatsal bilgi ve birikimi, deneyimi ve ilgilerine göre sanat eğitimi yöntemleri belirlenmektedir²⁸.

2. Müzikli Yöntem

Daha çok yurt dışındaki okullarda özellikle de Almanya ve Avusturya'da kullanılmış olan bir yöntemdir. Kullanılan bu yöntemde seslerin renk ve şekillere dönüşümünün çocukta yaratıcılığı geliştireceği düşüncesi ileri sürülmüştür. Müzikli yöntem sanat eğitimindeki ritim kavramının algılanması ve soyut düşünme ve imgeleme yeteneğinin geliştirilmesi açısından uygulanabilecek başarılı bir yöntem olabilir.

3. Kopya Yöntemi

Kopya yöntemi resim sanatında oldukça eskiye dayanır. Resim sanatı tarihinde uzunca bir dönem usta çırak ilişkisi içerisinde bu yöntem uygulanmıştır. Taklit etme prensibine dayanan kopya yönteminde karelere ayırarak ya da doğrudan

²⁸ K. Artuk, Eğitim Fakülteleri Ve ilköğretim Öğretmenleri için Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri, Birinci Baskı. Ankara 2001: Anı Yayıncılık, s.102.

kopya ederek nesnenin tıpkısı elde edilir. Günümüzde hala kopya yönteminin yaratıcılığı engelleyip engellemediği bir tartışma konusudur. Kopya yöntemi çizim tekniklerini kavrama ya da sanat eserini çözümlene açısından faydalı olabilecek bir yöntemdir.

4. Psikolojik Yöntem

Psikolojik yöntem daha çok çocuğun yaptığı resimlerden psikolojik özellikleri ön plana çıkarılarak çocuğu tanımaya yönelik uygulanan bir yöntemdir. Psikolojik yöntem sanat eğitimi alanından çok klinik anlamda tedavi, tanı yöntemi olarak kullanılmıştır. Çocuğun yaratıcılığının gelişmesi açısından kişiliğinin tanınmasının önemli olduğunu göz önünde bulundurursak, çocuğu tanımaya yönelik olan bu yöntem etkili ve çağdaş yöntemlerden birisidir diyebiliriz.

5. Bellek Eğitimi Yöntemi

Bellek eğitimi yöntemi temelinde çocuğun sanat eğitiminde daha serbest olması düşüncesine dayanır. Sanat eğitiminin katı kurallarla sınırlandırılmaması gerektiği inancıyla hareket edilerek belleğin harekete geçirilmesi düşüncesi ileri sürülmüştür²⁹. Bu görüşe göre öğrencinin çevresine yönelik algılaması ön plana çıkmaktadır. Öğrencinin kendi çevresine ait bilgisini bellek yöntemiyle resme aktarılması söz konusudur. Ancak bu yöntemin çocuktaki teknik ve uygulama bilgilerine yönelik deneyimi etkili bir şekilde geliştireceği söylenemez. Çocuğun tamamen bellekten resim yapması, onun bakmak ve görmek arasındaki farkı kavramasını da engelleyecektir. Dış dünyadaki nesnelere çözümlene konusunda yetersiz kalacaktır.

6. Drama Yöntemi

Drama yöntemi, çocuğun yaşadıkları oyunlaştırması prensibine dayanan bir yöntemdir. Yaşantıların oyunlaştırılmasında belirli bir konu ya da sınırlama yoktur. Oyun doğaçlama olarak gelişir. Drama yöntemi ile öğrenci yaratıcı bir etkinlikle karşılaştırılmış olur. Kendi imgesini bütün duyu organlarını kullanarak seçer, aktarır,

²⁹Mutlu Erbay, Plastik Sanatlar Eğitimi'nin Gelişimi, İstanbul: BÜ. Yayınları 1997, s.44.

yorumlar ve sorgular. Yaratıcılık eğitimi açısından drama yöntemi çocuğun çok yönlü olarak gelişimine katkıda bulunacak yöntemlerden birisidir.

7. Görsel Etkinlikler (Demostrasyon Yöntemi)

Çocukta görsel belleğin geliştirilmesi amacıyla uygun etkinliklerin düzenlendiği bir yöntemdir. Sergiler, slaytlar, hareketli gösteriler, tiyatrolar, videolar gibi görsel materyallerin kullanılarak duyu organlarının bir kısmı ya da tamamen harekete geçirilir. Kullanılacak görsel materyallerin planlanması bu yöntem açısından oldukça önemlidir. Görsel etkinliğin süresi, konuya uygunluğu, materyalin cinsi, etkinliğin gerçekleştirileceği yer amaca uygunluk açısından üzerinde durulması ve planlanması gereken sorunlardır.

8. Bilgisayar Destekli Yöntem

Günümüzde teknolojinin hemen hemen her alanda kullanılıyor olması, 2000’li yılları hız ve bilgi çağına dönüştürmüştür. Teknolojinin getirdiği bilgi olanakları birçok iş alanında olduğu gibi eğitimde de yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bilgiye birçok kaynaktan ulaşmanın yanı sıra, bu sürecin hızlanmasında da teknolojik ürünlerin oldukça büyük faydası vardır.

Teknolojinin her geçen gün gelişmesiyle yaygınlaşan bilgisayarlar günümüzde sanat eğitiminde de bir yöntem olarak düşünölmeye başlamıştır. Eğitimde kalıcılığın sağlanması öğrencinin bilgi ve davranışları yaşantı haline dönüştürmesi aynı zamanda bu süreci de bütün duyularıyla yaşaması ile mümkündür.

9. Kolaydan Zora Gitme Yöntemi

Kolaydan zora doğru öğretim yöntemi çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişiminin göz önünde tutularak öğretim konularının önce kolaydan başlayarak daha sonra zora doğru ilerlemeyi ön gören bir öğretim yöntemidir.

Çocuğun gelişiminin ilk basamaklarında kolay bilgileri, gelişimi ilerledikçe daha karmaşık bilgileri algılayacağı düşünülmektedir.

Bu ifade ettiklerimizin dışında bilinen bazı yöntemler daha vardır. Bunlar;

- Kapsamlı Düşünme: Birden fazla yöntem
- Beyin Fırtınası: (A. Osborn) Grup çalışması.
- Kuluçka Yöntemi: Bir konu üzerinde uzunca çalıştıktan sonra dikkat başka bir konuya çevrilir. Kuluçkaya yatırılan esas konuya dönünce yaratıcılıkta sıçrama söz konusu olabilir.
- Not Alma Yöntemi: Eskiz, karalama birçok yaratıcı düşünce ya da bakış kağıt üzerine çabucak aktarılır. Bulunan çözümler, sürekli evrime uğrayarak gelişir ve zenginleşir. Her tür malzeme kullanılır, eskiz kağıdı, pelür, bilgisayar vs.
- Sentez Yöntemi: Buluşlar çoğu kez birbiriyle çelişen, aykırı unsurların bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır.
- Görsel incelemeler: Bakma, gözden geçirme, denetleme, müzeler, sanat galerileri, kütüphaneler beyni zenginleştirecek kaynaklardır.

2.6 Yaratıcılık

Bugüne kadar yaratıcılıkla ilgili birçok tanım yapılmıştır. Örneğin: İ. San'a göre³⁰; “yaratıcılık her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir.”

Y.Özden'in aktarımıyla³¹; Torrance, yaratıcılığı şöyle tanımlar:“Sorunlara, aksaklıklara, bilgi eksikliklerine, kayıp öğelere ve uyumsuzluğa karşı duyarlı olmak, güçlüğü tanımlamak, güçlüğe çözüm aramak ve ön görüde bulunmak.”

Yazarların görüşlerine dikkat ettiğimizde, yaratıcılık için genellikle; yeni, farklı ve yararlı bir yeti olduğu görüşünde birleşmektedirler. Yazarların

³⁰ İnci San. Yaratıcılık,İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Ankara, 1979, Cilt:12, Sayı:1-4, s.177.

³¹ Yüksel Özden. **Eğitimde Dönüşüm“Yeni Değer ve Oluşumlar”**, Pegem Yayınları, Önder Matbaacılık,Ankara, 1998, s.45.

görüşlerinden hareket ederek yaratıcılığı kısaca şöyle tanımlayabiliriz:“Yaratıcılık; özgün buluşlar ortaya koyma becerisidir.”³²

Yaratıcılık, bilim adamlarının uzun süredir üzerinde önemle durduğu bir konudur. Yaratıcılık nedir? Yaratıcı insanlar kimlerdir? Yaratıcılık geliştirilebilir mi? gibi sorular, bugüne kadar hep sorula gelmiştir. İnsanların sahip oldukları bireysel özellikler, zekâ, kişilik ve fiziksel gelişme gibi alanlarda kendini gösterir. Diğer bireysel özellikler de yaratıcılıkla ilgilidir³³. Yaratıcılığın doğuştan geldiği, doğuştan yaratıcı olmayan insanın sonradan yaratıcı olamayacağı görüşü artık terk edilmekte ve iyi bir eğitimle herkesin yaratıcı olabileceği görüşü ağır basmaktadır.

Yaratıcılık kavramı; sadece güzel sanatlar için değil, günlük yaşamın tüm alanlarını kapsamaktadır ancak bu çalışmada yaratıcılığın geliştirilmesinde çok önemli rol oynayan sanat eğitimi dersleri (resim) üzerinde durulmaktadır. Resim dersleri sadece öğrencinin hayal gücünü geliştirmez, aynı zamanda onların yaratıcılıklarını da geliştirir.

Yaratıcı imgelemeyi anlayarak ve uygulayarak insanlar hayatlarını yeniden düzenleyebilirler. Kişinin kendisiyle ve yaşadığı dünya ile ilgili inancını ve bu inancın ürünlerini değiştirmek mümkündür. Uygarlığımızın tüm gelişmeleri yaratıcı hayal gücünün eseridir. Geçmişte, hayal ürünü olarak nitelendirilen, aslında engellenmiş hayal gücünün ürünü olan bilim kurgu kitapları ve dergileri, bugün gerçekçi kabul edilmektedir³⁴.

Yaratıcı düşünme varılan istasyon değil seyahat etme şeklidir. Bir insan eski bir soruna yeni bir cevap bulduğunda ya da bir şey olmadan olabilecekleri düşündüğünde meydana gelir. Yaratıcılık, birey rüya gördüğünde ya da herhangi bir şekilde hayal kurduğunda ortaya çıkar. Çocuklar bunu oyun oynarken, masal dinlerken ya da kumdan bir kale inşa ederken yaparlar. Yetişkinler ise bunu bir kitap

³² Ayhan Dikici, Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara 2001. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

³³ Zuhâl Özer. Yaratıcılığa Giden Yolda Beyin Fırtınası. **Bilim ve Teknik**. 1991, Sayı:348, s.50.

³⁴ Jack Ensign Addington. % 100 Düşünce Gücü. Akaşa Yayınları, Çeviren:Birol Çetinkaya, İstanbul, 1999, s.25.

okurken, bir seyahat plânlarken ya da sadece banka hesaplarında birikmiş parayla ne yapacağını düşünürken yaparlar³⁵.

Rawlinson, yaratıcı düşünmenin bir rüya görmek olduğunu belirtir. O'na göre rüya görmek;“beynin çalışabilmesi için temel işlevlerdendir ve rüya görmeyen çok az insan vardır.”³⁶

Yaratıcılık; rüyalarda, bilinç altında ve zihinde toplanan bilginin kullanılmasıyla artar. Uykudan uyanıldığında, eğer görülen rüya hatırlanabiliyorsa, ruhun derinliklerinde keşfedilen semboller ve imajlar yakalanabilir. Bunlar yaratıcı gücü artıracak son derece değerli bilgilerdir³⁷.

Üstün zekâ ile yaratıcılık arasında bir paralellik olduğuna ilişkin düşünceler vardır. Özden'e göre³⁸, üstün beyin gücü ve yaratıcılık arasındaki ilişkide bir eşik noktası bulunmaktadır. Yani belli bir zekâ seviyesine kadar olan çocuklar daha yaratıcı olmakta, ancak o zekâ düzeyi aşıldıkça zekâ ile yaratıcılık arasındaki ilişki neredeyse sıfır noktasına düşmektedir.

Araştırma sonuçları yaratıcılık ve zekânın kalıtsal olduğunu desteklemektedir. Ancak her ikisinde de çevre önemli bir faktördür. Çevre olgusu yaratıcılığı zekâdan daha çok ilgilendirmektedir³⁹.

İ.San'a göre de, yaratıcı süreçleri oluşturan yalnızca zihnin düşünsel yetileri olmayıp, aynı zamanda duyular, duygular, imgelem gücü gibi yetiler ve bunların tümünün birbiriyle bağlantıdır. İmgelem ile tüm duygusal yaşam alanları yaratıcılıkta etkin olup, zihnin tüm yetileri, düşünceler, düşünsel süreçler, duygular, imgelem etkileşimi içine girer, yaratıcı eylem de, bu yapının tüm parçalarını bir araya getirerek birleştirir ve sonuçta bir buluş, bir yenilik ortaya konur⁴⁰.

³⁵Ayhan Dikici, Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara 2001. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

³⁶ J.Geofrey Rawlinson. **Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası**. Çeviren: Osman Değirmen. Rota Yayınları, Bireysel Yatırım Dizisi, Reproses Matbaa. İstanbul, 1995, s.21.

³⁷ <http://www.infinn.com/tolbox.html>

³⁸ Yüksel Özden. **Öğrenme ve Öğretme**, Pegem Yayınları, Önder Matbaacılık, Ankara, 1997, s.108.

³⁹ Enver Tahir Rıza. **Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri**, Anadolu Matbaası, İzmir, 1999, s.20.

⁴⁰ İnci San. Yaratıcılık,İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Ankara, 1979, Cilt:12, Sayı:1-4, s.178.

Enver Tahir Rıza'nın⁴¹, Coon'dan aktarımıyla yaratıcılığı engelleyen faktörler şunlardır:

a- Duygusal Engeller: Utangaçlık, aptal yerine koyulma korkusu, yanlış yapma korkusu, belirsizliklere karşı hoşgörü yetersizliği ve aşırı özeleştirici bu gruba girer.

b- Kültürel Engeller: Toplumsal değerler bir kültürden diğerine değişmektedir. Bazıları yaratıcılığı desteklediği gibi bazıları da engellemektedir. Hayal etmenin boşa harcanan zaman olarak kabul edilmesi, çok oyunun sadece çocuklar için olduğunun düşünülmesi. Kültürel engellere örnek olabilir.

c- Öğrenilen Engeller: Eşyaların kullanımı (fonksiyonel kalıplaşma), anlamların verilmesi, ihtimallerin beklenilmesi ve kutsallaşmış tabularla ilgili gelenek engellerini kapsamaktadır.

d- Algılama Engelleri: Adetler, problemlerin önemli olan öğelerini tanımada başarısızlığa yol açabilir. Bunlara aşağıdaki engel de eklenebilir.

e- Yüklü Program Engelleri: Kalıplaşmış konular yığını olan ve belli süre içinde tamamlanması gereken eğitim programları da yaratıcılığa engel olabilmektedir...

Çeşitli kültürler içinde barındırdıkları bireyleri, kimi konularda yaratıcılığa özendirirken kimi konularda da aynı şeyi yapmazlar. Amerika Birleşik Devletleri'nde bilim ve sorun çözümü özendirilirken politik ve sosyo-ekonomik konularda bu özendirmeye rastlanamaz. Arap kültüründe ise teknik konularda yaratıcılığa izin verilirken, dini konularda izin verilmez. Diğer yandan, kimi kültürler uyum ve yapıya önem verirken, kimileri de yeniliği özendirmektedir⁴².

Torrance'in 1964 yılında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Porto Riko, Türkiye ve Yunanistan'da yaptığı araştırmada, 9- 11 yaşlarındaki çocuklarda ırsak düşünmeye karşı algılanmış baskıyı incelemiştir. Torrance bu araştırmasında; çocuklardan, alışılmamış karakterlere ilişkin hayvan hikâyeleri üretmelerini istemiştir. Çocukların ürettikleri bu öykülerin içeriği analiz edildiğinde, asıl baskı tipinin kendisi, anne-babası, arkadaşı ve toplum olduğu ortaya çıkmıştır. Baskı türü

⁴¹ Enver TahirRıza. **a.g.e.**, s.16.

⁴² Nuray Sungur. **Yaratıcı Düşünce**, Evrim Yayınevi, 2.Baskı, İstanbul, 1997, s.179.

olarak öğüt verme, alay etme, uzaklaşmayı gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Baskı sonucu ise, uyum ya da direnme tepkisi ile cevaplanmıştır⁴³.

2.6.1 Sanatsal Yaratma

Kendi özünde birçok kavramı barındıran sanat, belki de en temel ve en kışkırtıcı olan bu özelliği ile insan doğasında ve davranışında kendini var kılıyor ve insanlık tarihinde kendi sürecine devam ediyor.

Yaratıcılık yüzyıllar boyu olağanüstü insanlara özgü bir özellik olarak kabul edilmiş ve en çok güzel sanatlar alanında kullanılmıştır. Dahi ile deli arasında kıl payı bir ayırım olduğu gibi bilim dışı görüşler de yakın zamana kadar kabul edile gelmiştir⁴⁴. İ. San'a göre yaratıcılık, "Sanatsal alanda başarıların ortaya çıkmasına neden olan süreçler bütünü ve ayrıca bir tutum ve davranış biçimidir." İ.H.Baltacıoğlu'nun⁴⁵, sanatta yaratıcılık konusundaki şu sözleri ilginçtir:

"... sanat bir yaratıcı değil, bir uyandırıcı, bir coşturucudur. Estetik duygu insanda var olan ancak bilinçaltında kalan şehvet duygusu gibi biyo-psikolojik ya da sosyo-psikolojik duyguların uyanması, bilinç üstüne çıkmasıyla meydana geliyor. Böyle olunca her sanat eseri değer kuramında sıraladığımız duygulardan birini aşıl原因an değil; bilinçaltında yaşayan türlü duyguları canlandıran, bilinç üstüne çıkartan bir teknik demektir."

Sanat ile yaratıcılığı güçlü bir şekilde birleştiren şey akıldır⁴⁶. Sanat; güzellik, mükemmellik, uyum ve düzen yaratır. Fantezilerden doğan, ulaşılmaz olan, ilk bakışta görülmez olan şeyleri bize görünür kılar. Zevk ya da hoşnutsuzluğa ifade kazandırır⁴⁷.

Özünde duyumları, sezgiyi ve yaratıcılığı barındıran sanat Platon'dan bu yana tartışıla gelmiş bir kavramdır.

⁴³ Nuray Sungur. a.g.e., s.179.

⁴⁴ İnci San. Sanatta Yaratıcılık, Oyun, Drama. **Yaratıcılık ve Eğitim. Türk Eğitim Derneği Yayınları**, Şafak Matbaacılık, Dizi No:17, Ankara, 1995, s.71.

⁴⁵ İsmail H.Baltacıoğlu. **Sanat Eseri Nasıl Bir Yaratıcıdır?** Yeni Adam Gazetesi, Temmuz 1976, Sayı: 899, s.9.

⁴⁶ Ayhan Dikici, Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara 2001.
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

⁴⁷ Adem Genç ve Ahmet Sipahioğlu. **Görsel Algılama "Sanatta Yaratıcı Sürec"**, Sergi Yayınevi, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1991, s.155.

Yaratma yetisinin önemi ve yapısı kendi içinde gizemli bir bütüngen; insanda doğuştan getirilen bir yeti olarak var olması, sezgi, içtepi ve imgelemin yaratıcılık kavramında yer alması ve engellenemez yapısıyla, insanın akılcı sınırlama çabalarına karşın asırlardır varlığını devam ettiriyor.

Tarihe adını yazdırmış birçok sanatçının ve yaratıcı kimlikli insanların hayatını araştırdığımız vakit; özgünlük kavramına sadece eserlerinde değil, yaşam tarzlarında da rastlıyoruz. Örneğin, evin geçimsiz ve huysuz çocuğu Fidel Castro babasının tarlasında çalışan işçileri greve sürüklemiştir. Günlük gerçeği kabul etmeyip, değiştirmeye çalışan yaratıcı kişilik örneğini de İbrahim Çağlı sergilemektedir. Paris'te kaldığı otelin garsonuna Türkçe öğreten tek kişi odur.

Bu örneklerden, yaratıcı olmaya dair birçok çıkarımda bulunulabilir. Ancak en önemli özelliğin olaylar karşısında özgün tavır olduğu dikkat çekiyor. İ. San'ın aktarımıyla Landau da; “daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurabilme; böylece yeni bir düşünme şeması içinde, yeni yaşantı ve deneyimlerle yeni düşünceler ile yeni ürünler ortaya koyabilme yetisi” olarak tanımladığı yaratıcı yetisinin özgün tavrını vurgulamıştır⁴⁸.

Eğitim düzeyi arttıkça, yaratıcılık düzeyi de artmaktadır. Ancak daha sonra ilerideki bir formal eğitim, bireyin yaratıcılık açısından başarı çizgisini düşürebilmektedir. Bu dönüm noktası orta öğretim ve lise sırasında gözlenmektedir⁴⁹.

Okul; aklın ve mantığın egemenliğini güçlendirerek bilinmezi, özgün olanı ayıklamaktadır. Yeni, rahatsız edici ve saçma olanı eleyerek düşüncenin kısırlaşmasına yol açmaktadır⁵⁰. Üstelik Sungur'a göre bu durumu “... eğitim programları ve eğitim araçları ile pekiştirerek sol beyni koşullayan bir aygıt dönüşmektedir...”O'na göre fazla eğitilmiş insanlar daha az yaratıcı olurlar. Çünkü yaşamları boyunca yanılma ve başarısızlığın tehlikelerini öğrenirler. Araştırma ve yaratıcılıkta yüzlerce kez yanılma ve bir kez başarı vardır.

Çocuğun yaratıcı düşünceyi üretebilmesi için dış uyarılara açık ve alıcı olmakla birlikte duygu; istek, hayal gücü ve iç tepkilerinin de bilincinde olması

⁴⁸ İnci San. Sanatta Yaratıcılık, Oyun, Drama. **Yaratıcılık ve Eğitim. Türk Eğitim Derneği Yayınları**, Şafak Matbaacılık, Dizi No:17, Ankara, 1995, s.12.

⁴⁹ Nuray Sungur. **a.g.e.**, 1997, s.181

⁵⁰ Nuray Sungur. **a.g.e.**, 1997, s.182.

gerekir. Kuşkusuz, algıların bilincine varan çocuk, bunları çok çeşitli biçimde yansıtmakta ve dile getirmekte güçlük çekmez⁵¹.

Rawlinson'a göre⁵², istisnasız her insanda yaratıcılık yeteneği vardır. Küçük yaşta çocukların kendi başlarına veya arkadaşları ile oynadıkları oyunlar incelendiği zaman yaratıcılık yetenekleri görülebilir. Fakat çocuk büyüdükçe yaratıcı yetenekleri dışarıdan etkilerle başka yeteneklerin altında örtülü kalmaya başlar. Okul yaşantısı, eğitime yönelik rutin davranışlar gerektirdiğinden yaratıcılık yeteneğini baskı altına almaktadır.

Ataman'a göre⁵³, yaratıcılığın gelişmesindeki en kritik yaş dilimi, 5- 6 yaş arasındır. Okula başlama ile otoriteyi, kuralları tanımaya başladığı dönemde yaratıcılık duraklamaktadır. 8- 10 yaş arası çete dönemidir. Çete üyelerince benimsenmek için yaratıcı yanlarını göstermemeyi gerektiren faaliyetler ön plâna çıkar. 13- 15 yaş ergenliğe giriş dönemidir. Karşı cins tarafından benimsenme arzusu yaratıcılığı olumsuz yönde etkilemektedir. 17- 19 yaş meslek seçimi, üniversiteye giriş dönemi yaratıcılığı gerileten bir başka nedendir. Ataman, 3- 5 yaş olan okulöncesi dönemin çocuğun ilk kez yaratıcı öğeler ortaya koyduğu dönem olduğunu belirtir.

Günümüzde, çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitim sistemlerine yapılan en ağır eleştiri yaratıcılıktan yoksun olmasıdır. Özellikle eğitim fırsat eşitliğinin geçerli olduğu tüm toplumlarda, herkese aynı eğitim imkânı sağlamak olarak algılandığı için, merkeziyetçi, tek tip ders kitabı ve ezbere dayalı eğitimle yaratıcılık dikkate alınmamaktadır⁵⁴.

Yaratıcılık, insan hayatının her alanında uygulanabilecek bir yetidir. İş dünyası da elemanlarının yaratıcılığını geliştiren çalışmalara yönelmiştir. Yaratıcı gençler yetiştirebilmek için, eğitimcilerin ve öğrencilerin zihin sınırlarını zorlayabilecek sınıf ortamları yaratmaları gerekmektedir. Öğretmenin yalnızca doğru

⁵¹ S.Ulcay. Okulöncesi Kuruluşlarda Yaratıcılık, **Ya-Pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırma Semineri II.III.**, Yapa Yayınları, İstanbul, 1985, s.101.

⁵² Ayhan Dikici, Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara 2001.
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

⁵³ Ayşegül Ataman. Eğitim Sürecinde Yaratıcılık, **Yaratıcılık ve Eğitim.Türk Eğitim Derneği Yayınları.** ŞafakMatbaacılık, Dizi No:17, Ankara, 1995, s.112.

⁵⁴ Ayşegül Ataman. **a.g.e.**, 1995, s.107.

cevap beklediğine inandırılmış, yargılarına ve düşüncelerine gülüneceğine inanan öğrencinin yaratıcı olmasına imkân yoktur⁵⁵.

Yaratıcı insanlar akıcı, esnek ve orijinal düşünürler. Onlar fikirlere özenirler, risk almaya gönüllüdürler, karmaşıklığı severler, meraklı ve hayalci kişilerdir. Bu özelliklerin tümü düşünme hünelerine bağlıdır. Akıcı ve esnek düşünme yeteneği gösteren bir çocuk bir noktadan diğerine sıçrayarak birçok şeyi düşünür⁵⁶.

Aileler ve öğretmenler, çocuklara hata yapma özgürlüğü vererek ve onların fikirlerine saygı duyarak çocuklara yaratıcı düşünmeyi öğretebilirler. Bir problemi yaratıcı bir biçimde çözmek için çocukların genel bazı çözümleri değişik ve çeşitli perspektiflerden görebilmeleri gerekir⁵⁷.

Eğitim ortamı içerisinde öğrenci kendini özgür hissetmeli, düşüncelerini rahatça ifade edebilmelidir. Öğretmen mantığa ters düşen fikirlerin de destekçisi olmalıdır. Yeni düşünce üretmeye engel olan kültürel normların etkisini azaltıcı etkinliklerde bulunmalıdır⁵⁸.

Eğitim ortamları bireyin yaratıcı davranışlarını geliştirecek şekilde düzenlenmelidir. Öğrencinin problemin farkına varmasına, onu anlayıp sınırlamasına ve diğer kişilerle birlikte çalışmasına imkân verecek bir eğitim ortamı olmalıdır. Öğrencinin yeni düşünceler, yeni kurallar, yeni sistemler üretmesini engelleyecek kültürel değişkenler ortadan kaldırılmalıdır. Öğrenciler eğitim ortamı içerisinde sürekli desteklenip cesaretlendirilmelidir. Çünkü yaratıcılık; bilişsel, duyuşsal ve devinsel bir kültürel etkinlik sonucu ortaya çıkabilir. Korku ve ceza yaratıcılığı engellemektedir. Öğrenciler zaman zaman ödüllendirilmelidir⁵⁹.

Sonuç olarak, var olmaya başladığı andan itibaren insanoğlu yaratıyor ve bu eylemine devam ediyor. Çünkü yarattığı sürece var olduğunu hissediyor.

⁵⁵ Zuhal Özer. a.g.e., 1991, s.50.

⁵⁶ Ayhan Dikici, Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara 2001.
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

⁵⁷ kdebord@amarog.ces.ncsu.edu)(../home page.html.../ home page.html
child.dev.page.htmlchild.dev.page.html../curricu

⁵⁸ Yüksel Özden. **Eğitimde Dönüşüm“Yeni Değer ve Oluşumlar”**, Pegem Yayınları, Önder Matbaacılık, Ankara, 1998, s.119-120.

⁵⁹ VeyselSönmez. Yaratıcı Okul,Öğretmen, Öğrenci. **Yaratıcılık ve Eğitim.Türk Eğitim Derneği Yayınları**, Şafak Matbaacılık,Dizi No:17, Ankara 1995, s.148-153.

2.6.2 Yaratıcılık ve Çocuk

Yaratıcılık; bilinenin, alışılmış ve kalıplaşmış olanın tam karşıtı olan bir davranış biçimi, düşünme süreci ya da yeni bir ürün ortaya koyma becerisi olarak tanımlanır ve sanattan bilimsel çalışmalara dek uzanan çok geniş bir yelpazede kendini gösterir. Aynı zamanda yaratıcılık, tamamıyla yeni fikir ve ürünler ortaya koymanın yanı sıra, bilinen fikirlerin birleştirilmesi ya da eski fikirlerin yeni çerçevelere sokulması olarak ifade edilebilir⁶⁰.

Başka bir ifade ile yaratıcılık; eski fikirlere yeni kimlikler verme ve bilinenlerden yeni sentezler yapma faaliyetleridir⁶¹.

Eğitim, bilimsel alanla sanat eğitimi arasında bir denge kurulamadığı müddetçe kendisinden bekleneni veremez. Sanattaki yaratıcılık görsel ve düşsel algılama ile bir bütündür. Görsel algılamada; renk, estetik ve güzellik, düşsel algılamada; sezgi, heyecan, korku gibi duygular çocuk dünyasında sanat eğitimi açısından önemlidir⁶².

Erken yaşlardan başlayarak sanat eğitimi alan birey, yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü geliştirip estetik bir düzeye ulaşabileceği gibi, iyiyi, doğruyu, güzeli seçme becerisi de kazanacaktır. Küçük yaştaki çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeye en uygun alan sanatsal alanlardır. Sanat eğitimi çocuğun çevresini daha iyi algılayıp değerlendirmesini sağlar. Yalnızca bakmayı değil görmeyi, duymayı işitmeyi öğretmek yaratıcılık için ilk aşamayı sağlar⁶³.

Çocuk 5- 6 yaşlarına kadar yaratıcılık açısından hiç de fena değildir. Çocuğun yaşı ilerledikçe şiir ezberleyecek, şiirin kafiyesini değiştirecek, şakalar, espriler yapacaktır. Ancak, 7- 8 yaşlarına geldiğinde artık mantıklı ve nesnel düşünecektir⁶⁴.

Çocuklar, okullarda resim eğitimi verilirken mantıksal düşünmeye ve sol beyin alışkanlıklarına yönlendirilmektedirler. Halbuki çocuk sağ beynini kullanarak yaratıcı düşünmeye yönlendirilmelidir. Çocukta mevcut sınırların ötesine geçme

⁶⁰ Ayhan Dikici, Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara 2001.
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

⁶¹ P.Bessis, H. Jaqui, Yaratıcılık nedir? (Çev. Dr. Süheyl Gürbaşkan), İstanbul 1973, Reklam Yayınları, s.25.

⁶² Tevhide Özbağı. Çizgi Filmlerin Sanat Eğitimindeki Yeri, **Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu (12-15 Kasım 1996) Bildiriler**, Ankara 1996, s.489.

⁶³ Ayla Ersoy. Sanat Eğitiminin Genel Eğitime Katkısı, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi,(24-28 Eylül 1990)**, Millî Eğitim Basımevi,Ankara, 1993, s.274.

⁶⁴ Didem Sanyel. Sınır Tanımayan Güç Yaratıcılık, **Bilim ve Teknik**, Say: 351, Şubat 1997, s.70.

arzusu uyandırılmalı, ruhun derinliklerinden ve kalpten gelen duygulara göre resim yapması sağlanmalıdır⁶⁵.

Resim ve elişleri gibi uğraşlar çocuğun hayal gücünde çok etkilidir. Bunun gibi serbest konular zevke ve icat etmeye bırakılmış basit eşyalar çocukların yeni oyuncaklar yapmalarını kolaylaştıracağından hayal gücünün işlenmesini sağlar⁶⁶.

Asla unutulmamalıdır ki çocuğun görme düzeyi yetişkininkinden daha düşüktür. Çocuğun odasını bile düzenlememeli ve çocuğun kendi hayalleri ile özgürce düzenlemesine izin verilmelidir. Çocuk zaman zaman ünlü sanatçıların eserlerini ve orijinal eserleri kopya edecektir. Yorum yapmadan çocuğun bu çalışmalarını kabul etmek gerekir. Sonra da bir sanatçının çalışması iki ya da üç hafta gösterilir. Öğretmen sınıfta bu sanatçının eserini gösterirken o sanatçının hayatı ve kişiliği hakkında da bilgi vermelidir⁶⁷.

Yaratıcılık sadece zeki insanların ya da sanatla uğraşan kişilerin gösterebildiği bir yetenek değil, her insanda belli oranlarda bulunan bir özelliktir. Bu noktada yaratıcılık ya da yaratıcı düşünme, bireylerde eğitim yoluyla geliştirilebilir, özellikle sanat, bilim, iş sektörü, mühendislik gibi birbirleriyle ilişkisiz çok farklı alanlarda yaratıcılık eğitimi uygulanabilir⁶⁸.

Yaratıcılık potansiyelini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanan ve hemen hemen her alanda uygulanan programlarla, yaratıcılıklarını kullanma ve işleme olanağı verildiğinde, insanların, bireysel gelişimlerinde ve ürün ortaya koyma becerilerinde mükemmel sonuçlar ortaya çıktığı görülmüştür⁶⁹.

Yaratıcı tavrın doğasından yola çıkarak, yetişkin bireylerde nasıl ki belirli, temel özellikler belirleyebiliyorsak, aynı şekilde çocukta yaratıcı tavır adına belirli saptamalarda da bulunabilir.

Çocuklarda yaratıcılık; oynadıkları oyunlarda, tecrübe edindikleri çevrelerinde kısaca buldukları her yerde ortaya çıkar. Yaratıcılık teorisi; buluş zenginliği, orijinalite ve soruları yepyeni bir biçimde çözümlene yeteneği kendini çok çeşitli şekilde gösterebilir.

⁶⁵ [http://www.brainstorming.co.uk/tutorials/creative thinking contents.html](http://www.brainstorming.co.uk/tutorials/creative%20thinking%20contents.html).

⁶⁶ İbrahim Alaettin Gövsa. **Çocukta Zihinsel Gelişim**, Hayat Yayınları, İstanbul, 1998, s.91.

⁶⁷ Ayhan Dikici, Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara 2001.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

⁶⁸ Ayhan Dikici, *Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli Eğitim Dergisi*, sayı 149, Ankara 2001, s.

⁶⁹ H. Atkinci, İlköğretim Birinci Kademe Eğitim Programlarının Yaratıcı Düşünmenin gelişimine Etkisi, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). 2001, s.31.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Yapılan araştırmaya uygun olması nedeniyle; survey (tarama) modeli türlerinden, genel tarama modeli seçilmiştir⁷⁰. “Tarama modelleri, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilemez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, ona uygun bir şekilde gözleyip belirtmektir.” Tarama araştırmaları belki de sosyal bilimciler için orijinal bilgiler toplayabilmek, geniş bir nüfusu doğrudan gözlemleyerek betimleyebilmek için en uygun yöntemdir. Tarama araştırmalarından keşif, betimleme ve açıklama amaçları için yararlanılabilmekte, farklı kişilerle yapılan çalışmalarda analiz birimi olarak kullanılabilir⁷¹.

Bu çalışmada da öğrencilerin araştırmaya konu olan kavramlar hakkındaki bilgilerinin herhangi bir şekilde değiştirmeden ve etkilemeden çeşitli açılardan incelenmesi amaçlanmıştır. Mevcut durum “Anket Formları, Görüşme Formu ve Torrence Yaratıcı Düşünme Testi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2008-2009 öğretim yılı İstanbul İli Tuzla ilçesi iki orta öğretim kurumunda okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme, oransız eleman örnekleme yöntemi ile Tuzla İlçesinde Tuğrulbey Lisesi ve Mehmet Tekinalp Lisesi 10- 11- 12. sınıf öğrencileri olarak belirlenmiştir. Örnekleme ulaşılabilen ve değerlendirme için geçerli yanıtlar n=205’dir. Demografik farklılıklar taşıyan öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar, okul cinsiyet ve sınıfsal olarak ayrıma tabi tutulmuştur.

3.3 Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada tezin amacına yönelik literatür tarama tekniği ve öğrencilere sunulan anketlerden çıkan görüşler doğrultusunda veriler toplanmıştır.

⁷⁰ Niyazi Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım 2005.

⁷¹ Rubin ve Babbie 346’ dan aktaran Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Sti. 1998.

Araştırmada yapılan anketi tamamlaması noktasında kaynak taramasında ihmal edilmemiştir. Ulaşılan kaynaklarla konunun pekiştirilmesine çalışılmıştır.

Adı geçen okullarda (İstanbul İli Tuzla İlçesi Tuğrulbey Lisesi ve Mehmet Tekinalp Lisesi 10- 11- 12. sınıf öğrencileri) hazırlanacak anketlerle çalışma yürütülecektir. Bu anketler hem resim dersinin bu yaş grubu için anlamını hem de onlarda yarattığı değişimi ölçmeye yönelik olacaktır.

Bu araştırmanın metodolojik yönelimi nicel tarzda olup, araştırmanın verileri araştırmacının incelenecek konuyla ilgili denetimi söz konusu olmaksızın (Doğalcı Çalışma), homojen bir gruptan, tarama yaklaşımı ile ve tek ölçmeye dayalı bir model kullanılarak toplanacaktır. Ölçme aşamasında bağımsız değişkendeki değişimin zamanı dikkate alınmayacaktır.

3.4 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Neuman'a göre güvenilirlik ve geçerlilik tüm bilimsel ölçümlerin merkezi konusudur. Her ikisi de ölçümlerin veya göstergelerin nasıl somutlaştırılacağı ile ilgilidir ve yapılandırılma/kurgulandırılma için geliştirilirler. Güvenilirlik ve geçerlilik sosyal araştırmalarda özellikle gereklidir. Çünkü sosyal teorilerdeki yapılanma/kurgu çoğunlukla belirsizdir, yaygın ya da direkt olarak gözlenemeyen türdendir. Tam bir güvenilirlik ve geçerlilik sağlanması hemen hemen imkânsızdır. Güvenilirlik bize bir şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki tutarlılık hakkında bilgi verir, geçerlilik ise bize ilgi duyduğumuz kurgu içerisinde ölçümlerin yakaladığı anlamı ortaya koyabilmemiz açısından bilgi sağlar.

Verilerin istatistiksel çözümlemesinde SSPS 15 programından yararlanılacaktır. Bu programla oluşturulan tablolarla verilen cevapları değerlendirmeye çalışacağız. Okul, cinsiyet ve sınıf olarak ayırma tabi tutulan sonuçlardaki değişkenler belirlenecek olup, her soru için ortaya çıkan durum tüm değişkenlere göre ayrı ayrı ifade edilecektir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bulgular ve Yorum

Ortaöğretim Kurumlarında Resim Dersinin Öğrencinin Yaratıcı Düşüncesine Katkısını araştırmak için, İstanbul Tuzla Merkezde yer alan Tuğrulbey ve Mehmet Tekinalp Lisesinde öğrenim gören 205 öğrenciye anket uygulanmıştır. Ankettin uygulandığı evrenin okul, sınıf ve cins'e göre dağılımına dikkat edildiğinde deneklerin % 46,3'ü Tuğrulbey, % 53,7'si Mehmet Tekinalp Lisesinde yer almaktadır.

Tablo:1 Örneklem Tablosu

Okullar	N	%
1 Tuğrulbey Lisesi	95	46,3
2 Mehmet Tekinalp Lisesi	110	53,7
3 Toplam	205	100,0

Tablo 2'te görüldüğü gibi Tuğrulbey ve Mehmet Tekinalp Lisesinde öğrenim gören 205 öğrencinin % 11.2'si 10 sosyal, % 29.8 11 sosyal, % 4.9 10 fen, % 22'si 12 sosyal, % 18'i 10 tm, % 7.3'ü 11 fen ve % 6.8'i 12 yd sınıfında okumaktadır.

Tablo:2 Sınıf'a göre

Sınıflar-Gruplar	N	%
10 sosyal	23	11,2
11 sosyal	61	29,8
10 fen	10	4,9
12 sosyal	45	22,0
10 tm	37	18,0
11 fen	15	7,3
12 yd	14	6,8
Toplam	205	100,0

Tablo 3’te görüldüğü gibi ankete tabi tutulan 205 öğrencinin % 57.1’i kız, % 42.9’u erkektir.

Tablo:3 Cinsiyete Göre Örneklem Durumu

Cinsiyet	N	%
Kız	117	57,1
Erkek	88	42,9
Toplam	205	100,0

Öğrencilere yöneltilmiş soruları okul, cinsiyet ve sınıf olarak tek tek değerlendirdiğimizde her soru için verilen cevapları irdelediğimizde karşılaştığımız sonuçlar şöyledir.

1. Resim dersleri genel bilgi derslerinin zihinsel yorgunluğu azaltmada yardımcı olur, sorusuna okul bazında verilen cevaplar irdelendiğinde fikrinin olmadığını beyan edenlerin yüzdesinde bir birliktelik olmakla beraber diğer seçeneklerde her iki okulun farklı düşündükleri görülmektedir.

	Okul		Toplam
	Tuğrul bey	Mehmet Tekinalp	
Resim dersleri genel bilgi derslerinin zihinsel yoğunluğunu azaltmada yardımcı olur	50	33	83
	60,2%	39,8%	100,0%
kısmen katılıyorum	26	38	64
	40,6%	59,4%	100,0%
katılmıyorum	11	32	43
	25,6%	74,4%	100,0%
fikrim yok	8	7	15
	53,3%	46,7%	100,0%
Toplam	95	110	205
	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre aynı soruda karşılaştığımız tablo şu şekildedir.

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%62,7 (52)	% 37,3 (31)	% 56,3 (36)	% 43,8 (28)	% 53,5 (23)	%46,5 (20)	%40 (6)	%60 (9)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	% 13,3 (11)	%24,1 (20)	%6 (5)	%27,7 (23)	%14,5 (12)	%8,4 (7)	%6 (5)
kısmen katılıyorum	% 12,5 (8)	%32,8 (21)	%1,6 (1)	%12,5 (8)	%23,4 (15)	%10,9 (7)	%6,3 (4)
katılmıyorum	% 4,7 (2)	% 32,6 (14)	% 7 (3)	%25,6 (11)	%23,3 (10)	%0 (0)	%7 (3)
fikrim yok	% 13,3 (2)	% 40 (6)	%6,7 (1)	%20 (3)	%0 (0)	%6,7 (1)	%13,3 (2)

Resim dersleri genel bilgi derslerinin zihinsel yoğunluğunu azaltmada yardımcı olur yargısına ankete katılan kız öğrencilerden 52'si katılmakta 36'sında kısmen katılmaktadır. Yüzde olarak bakıldığında %60'lara ulaşmaktadır. Sözel ağırlıklı programlarda okuyan öğrenciler aynı fikirde iken, fen ağırlıklı bölümlerde okuyan öğrenciler negatif düşüncede bulunmaktadır.

2.Sınavlara hazırlanma döneminde resim dersi zaman kaybıdır. Okula göre,

	Okul		Toplam	
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp		
Sınavlara hazırlanma döneminde resim dersi zaman kaybıdır	katılıyorum	36	47	83
		43,4%	56,6%	100,0%
kısmen katılıyorum		17	35	52
		32,7%	67,3%	100,0%
katılmıyorum		31	25	56
		55,4%	44,6%	100,0%
fikrim yok		11	3	14
		78,6%	21,4%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%51,8 (43)	% 48,2 (40)	%61,5 (32)	%38,5 (20)	%60,7 (34)	%39,3 (22)	%57,1 (8)	%42,9 (6)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%10,8 (9)	%36,1 (30)	%8,4 (7)	%20,5 (17)	%15,7 (13)	%2,4 (2)	%6 (5)
kısmen katılıyorum	%5,8 (3)	%28,8 (15)	%5,8 (3)	%23,1 (12)	%26,9 (14)	%1,9 (1)	%7,7 (4)
katılmıyorum	%17,9 (10)	%28,6 (16)	%0 (0)	%19,6 (11)	%16,1 (9)	%10,7 (6)	%7,1 (4)
fikrim yok	%7,1 (1)	%0 (0)	% 0 (0)	%35,7 (5)	%7,1 (1)	%42,9 (6)	%7,1 (1)

Öğrencilerin sınavlara hazırlanma döneminde resim dersini zaman kaybı olduğu konusundaki yargıları da benzerdir. Kız ve erkek öğrencilerin %45 oranında zaman kaybı olarak görmektedir. Kısmen katılanların oranı da kızlarda %61,5 erkeklerde %38,5 tur. Sayısal ağırlıklı sınıflarda bu oran daha düşükken sosyal sınıflarda yüksektir. Mehmet Tekinalp Lisesinde zaman kaybı olduğu konusunda belirgin bir farklılık görülmektedir.

3.Resim dersi ile görsel duyarlılık geliştirilebilir. Okula göre,

		Okul		Toplam
		Tuğrul bey	Mehmet Tekinalp	
Resim dersi ile görsel duyarlılık geliştirilebilir	katılıyorum	68	63	131
		51,9%	48,1%	100,0%
	kısmen katılıyorum	17	25	42
		40,5%	59,5%	100,0%
	katılmıyorum	7	10	17
		41,2%	58,8%	100,0%
	fikrim yok	3	12	15
		20,0%	80,0%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%56,5 (74)	%43,5 (57)	%59,5 (25)	%40,5 (17)	%52,9 (9)	%47,1 (8)	%60 (9)	%40 (6)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yda
Katılıyorum	%13,7 (18)	%27,5 (36)	%4,6 (6)	%22,1 (29)	%20,6 (27)	%6,9 (9)	%4,6 (6)
kısmen katılıyorum	%7,1 (3)	%33,3(14)	%7,1 (3)	%21,4 (9)	%9,5 (4)	%9,5 (4)	%11,9(5)
katılmıyorum	%5,9 (1)	%52,9 (9)	%5,9 (1)	%29,4 (5)	%5,9 (1)	%0 (0)	%0 (0)
fikrim yok	%6,7 (1)	%13,3 (2)	%0 (0)	%13,3 (2)	%33,3 (5)	%13,3 (2)	%20 (3)

Resim dersi ile görsel duyarlılık geliştirilebilir yargısına her iki okulda destek vermektedir. Kız öğrencilerin %52'den fazlası erkek öğrencilerinde %40'tan fazlası resim dersinin görsel duyarlılığı geliştirdiğini düşünmektedir. Sınıfsal olarak bakıldığında da katılan ve kısmen katılanların yüzdesinin yüksek olduğunu görmekteyiz.

4.Resim dersi zihinsel gelişimi sağlar, Okula göre,

		Okul		Toplam
		Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Resim dersi zihinsel gelişimi sağlar	katılıyorum	45	34	79
		57,0%	43,0%	100,0%
	kısmen katılıyorum	32	42	74
		43,2%	56,8%	100,0%
	katılmıyorum	12	19	31
	38,7%	61,3%	100,0%	
	fikrim yok	6	15	21
		28,6%	71,4%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%55,7 (44)	%44,3 (35)	%67,6 (50)	%32,4 (24)	%45,2 (14)	%54,8 (17)	%42,9 (9)	%57,1 (12)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%10,1 (8)	%31,6 (25)	%6,3 (5)	%24,1(19)	%16,5 (13)	%6,3 (5)	%5,1(4)
kısmen katılıyorum	%10,8 (8)	%27 (20)	%5,4 (4)	%21,6 (16)	%16,2 (12)	%9,5(7)	%9,5(7)
katılmıyorum	%16,1 (5)	% 35,5 (11)	%0 (0)	%22,6 (7)	%19,4 (6)	%6,5 (2)	%0 (0)
fikrim yok	%9,5 (2)	%23,8 (5)	%4,8 (1)	%14,3 (3)	%28,6 (6)	%4,8 (1)	%14,3(3)

Resim dersi zihinsel gelişimi sağlar yargısı Tuğrulbey %57,0 Mehmet Tekinalp Lisesinde %43,0 ile kabul görmüştür. Kız erkek öğrenci yüzdelerine bakıldığında kız öğrencilerin bu fikri daha fazla sahiplendiği görülmektedir. Sınıfsal olarak baktığımızda ise sosyal programlarda ki dağılım fen ağırlıklı bölümlerde görülmemektedir.

5.Resim dersi yaratıcılığı ortaya çıkaran önemli bir derstir. Okula göre,

	Okul		Toplam	
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp		
Resim dersi yaratıcılığı ortaya çıkaran önemli bir derstir.	katılıyorum	70	61	131
		53,4%	46,6%	100,0%
	kısmen katılıyorum	20	33	53
		37,7%	62,3%	100,0%
	katılmıyorum	5	13	18
		27,8%	72,2%	100,0%
	fikrim yok	0	3	3
		,0%	100,0%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%58 (76)	%55 (42)	%56,6 (30)	%43,4 (23)	%55,6 (10)	%44,4 (8)	%33,3 (1)	%66,7 (2)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%13,7(18)	%30,5(40)	%4,6(6)	%19,1(25)	%18,3(24)	%9,2(12)	%4,6(6)
kısmen katılıyorum	% 7,5(4)	%26,4(14)	%7,5(4)	%28,3(15)	%17 (9)	%1,9 (1)	%11,3(6)
katılmıyorum	%5,6 (1)	%27,8 (5)	%0 (0)	%27,8 (5)	%22,2 (4)	%11,1(2)	%5,6(1)
fikrim yok	%0 (0)	%66,7 (2)	%0 (0)	%0 (0)	%0 (0)	%0 (0)	%33,3(1)

Anketin gerçekleştirildiği Tuğrulbey 53,4 Mehmet Tekinalp Lisesi %46,6 sonuç ile resim dersi yaratıcılığı ortaya çıkaran önemli bir derstir yargısını benimsemektedir. Kız ve erkek öğrencilerin benimseme yüzdelerinde ise birbirine yakın değerler ortaya çıkmaktadır. Tüm alanlar bu yargıyı hemfikir olarak benimsemiş görülmektedir.

6.Yaratıcılık Resim dersi ile geliştirilir. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
yaratıcılık katılıyorum resim dersi ile geliştirilir	51 48,1%	55 51,9%	106 100,0%
kısmen katılıyorum	26 49,1%	27 50,9%	53 100,0%
katılmıyorum	9 31,0%	20 69,0%	29 100,0%
fikrim yok	9 52,9%	8 47,1%	17 100,0%
Toplam	95 46,3%	110 53,7%	205 100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%58,5 (62)	%41,5 (44)	%54,7 (29)	%45,3 (24)	%58,6 (17)	%41,4 (12)	%52,9 (9)	%47,1 (8)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%13,2 (14)	%28,3(30)	%2,8(3)	%25,5 (27)	%22,6 (24)	%2,8 (3)	%4,7 (5)
kısmen katılıyorum	%9,4 (5)	%32,1(17)	%7,5 (4)	%18,9(10)	%13,2(7)	%11,3(6)	%7,5 (4)
katılmıyorum	%10,3 (3)	%41,4 (12)	%3,4 (1)	%24,1 (7)	%3,4 (1)	%3,4 (1)	%13,8 (4)
fikrim yok	%5,9 (1)	%11,8 (2)	%11,8 (2)	%5,9 (1)	%29,4 (5)	%29,4 (5)	%5,9 (1)

Yaratıcılığın resim dersi ile geliştirilebileceği her iki okulda da %50 oranında kesin kabul görmektedir. Kız öğrencilerin bu fikri daha fazla benimsedikleri de yüzde olarak görülmektedir. Sosyal programların aksine fen ağırlıklı bölümler fikre katılmamaktadır.

7.Yaratıcılık önemli bir özelliktir. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
yaratıcılık önemli bir özelliktir	75	87	162
	46,3%	53,7%	100,0%
kısmen katılıyorum	10	19	29
	34,5%	65,5%	100,0%
katılmıyorum	5	2	7
	71,4%	28,6%	100,0%
fikrim yok	5	2	7
	71,4%	28,6%	100,0%
Toplam	95	110	205
	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%58,6 (95)	%41,4 (67)	%55,2 (16)	%44,8 (13)	%42,9 (3)	%57,1 (4)	%42,9 (3)	%57,1 (4)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%11,1 (18)	%27,8 (45)	%4,9 (8)	%23,5 (38)	%17,9 (29)	%8,6 (14)	%6,2 (10)
kısmen katılıyorum	%10,3 (3)	%24,1 (7)	%6,9 (2)	%24,1 (7)	%27,6 (8)	%0 (0)	%6,9 (2)
katılmıyorum	%14,3 (1)	%57,1 (4)	%0 (0)	%0 (0)	%0 (0)	%14,3 (1)	%14,3 (1)
fikrim yok	%14,3 (1)	%71,4 (5)	%0 (0)	%0 (0)	%0 (0)	%0 (0)	%14,3 (7)

Yaratıcılığın önemli bir özellik olduğuna Tuğrulbey %46,3 Mehmet Tekinalp Lisesi %53,7 ile büyük bir kabul görülmektedir. Kızların erkeklere göre daha fazla bu görüşe katıldıkları, yabancı dil ağırlıklı bölüm haricinde tüm bölümlerin yaratıcılığın önemli bir özellik olduğuna inandığı görülmektedir.

8.Yaratıcı olanlar resim dersinde daha başarılı olurlar. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Yaratıcı olanlar katılıyorum resim dersinde daha başarılı olur	55	49	104
	52,9%	47,1%	100,0%
kısım katılıyorum	25	40	65
	38,5%	61,5%	100,0%
katılmıyorum	14	13	27
	51,9%	48,1%	100,0%
fikrim yok	1	8	9
	11,1%	88,9%	100,0%
Toplam	95	110	205
	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısım katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%57,7(60)	%42,3 (44)	%64,6 (42)	%35,4 (23)	%40,7 (11)	%59,3 (16)	%44,4 (4)	%55,6 (5)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%15,4 (16)	%21,2 (22)	%6,7 (7)	%19,2 (20)	%24 (25)	%9,6 (10)	%3,8 (4)
kısım katılıyorum	%6,2 (4)	%33,8 (22)	%3,1 (2)	%24,6 (16)	%15,4 (10)	%6,2 (4)	%10,8 (7)
katılmıyorum	%11,1 (3)	%48,1 (13)	%0 (0)	%25,9 (7)	%3,7 (1)	%3,7 (1)	%7,4 (2)
fikrim yok	%0 (0)	%44,4 (4)	%11,1 (1)	%22,2 (2)	%11,1 (1)	%0	%11,1 (1)

Yaratıcı olanların resim dersinde daha başarılı olacağına dair hükümde Tuğrulbey %52,9 Mehmet Tekinalp %47,1 sonuçla okul öğrencileri tarafından kabul görmektedir.%57,7 kız öğrencilerin fikri benimsemeleri erkek öğrencilere oranla daha belirgin bir yüzdededir. Tüm bölümler yaratıcılığın resim dersinde başarıyı getireceğine dair kabul içindedirler.

9.Resim dersine ayrılan zaman yetersizdir. Okula göre,

	Okul		Toplam	
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp		
Resim dersine ayrılan zaman yetersizdir	katılıyorum	26	31	57
		45,6%	54,4%	100,0%
kısım katılıyorum		17	26	43
		39,5%	60,5%	100,0%
katılmıyorum		46	34	80
		57,5%	42,5%	100,0%
fikrim yok		6	19	25
		24,0%	76,0%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısım katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%70,2 (40)	%29,8 (17)	%55,8 (24)	%44,2 (19)	%51,3 (41)	%48,8 (39)	%48 (12)	%52 (13)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%12,3 (7)	%29,8 (17)	%0	%19,3 (11)	%22,8 (13)	%10,5 (6)	%5,3 (3)
kısmen katılıyorum	%11,6 (5)	%39,5 (17)	%2,3 (1)	%16,3 (7)	%16,3 (7)	%7 (3)	%7 (3)
katılmıyorum	%11,3 (9)	%25 (20)	%10 (8)	%27,5 (22)	%13,8 (11)	%6,3 (5)	%6,3 (5)
fikrim yok	%8 (2)	%28 (7)	%4 (1)	%20 (5)	%24 (6)	%4 (1)	%12 (3)

Resim dersine ayrılan zaman yetersizdir yargısı Tuğrulbey %45, Mehmet Tekinalp Lisesi %54 ile öğrencileri tarafından benimsenmemiş görülmektedir. Özellikle %29,8 erkek öğrencilerin yüzdesi bu konuda oldukça düşüktür.

10.Resim dersi estetik duyguları geliştirir. Okula göre,

	Okul		Toplam	
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp		
Resim dersi estetik duyguları geliştirir	katılıyorum	44	62	106
		41,5%	58,5%	100,0%
kısmen katılıyorum		38	31	69
		55,1%	44,9%	100,0%
katılmıyorum		9	8	17
		52,9%	47,1%	100,0%
fikrim yok		4	9	13
		30,8%	69,2%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%61,3 (65)	%38,7 (41)	%58 (40)	%42 (29)	%47,1 (8)	%52,9(9)	%30,8(4)	%69,2(9)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%7,5 (8)	%24,5 (26)	%3,8 (4)	%26,4 (28)	%21,7 (23)	%9,4 (10)	%6,6 (7)
kısmen katılıyorum	%15,9 (11)	%37,7 (26)	%5,8 (4)	%17,4 (12)	%11,6 (8)	%5,8 (4)	%5,8 (4)
katılmıyorum	%11,8 (2)	%41,2 (7)	%11,8 (2)	%29,4 (5)	%5,9 (1)	%0	%0
fikrim yok	%15,4 (2)	%15,4 (2)	%0	%0	%38,5 (5)	%7,7 (1)	%23,1 (3)

Resim dersi estetik duyguları geliştireceği fikri Tuğrubey Lisesi %58,5 Mehmet Tekinalp Lisesi %41,5 kabul görmektedir. Bu fikri %61,3 ile kız öğrencilerin belirgin bir çoğunlukla kabul ettiği görülmektedir. Sosyal sınıfların bu konuda daha fazla hemfikir olduğu da görülmektedir.

11.Okulun sahip olduğu donanım ekonomik ve sosyal çevre yaratıcılığı etkiler.

Okula göre,

	Okul		Toplam	
	Tuğrubey	Mehmet Tekinalp		
Okulun sahip olduğu donanım ekonomik ve sosyal çevre yaratıcılığı etkiler	katılıyorum	42	47	89
		47,2%	52,8%	100,0%
kısmen katılıyorum		32	24	56
		57,1%	42,9%	100,0%
katılmıyorum		12	17	29
		41,4%	58,6%	100,0%
fikrim yok		9	22	31
		29,0%	71,0%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%56,2 (50)	%43,8 (39)	%48,2 (27)	%51,8 (29)	%62,1 (18)	%37,9 (11)	%71 (22)	%29 (9)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	% 9 (8)	%20,2 (18)	%6,7 (6)	%29,2 (26)	%23,6 (21)	%5,6 (5)	%5,6 (5)
kısmen katılıyorum	%12,5 (7)	%35,7 (20)	%5,4 (3)	%14,3 (8)	%8,9 (5)	%16,1 (9)	%7,1 (4)
katılmıyorum	%13,8 (4)	%34,5 (10)	%0	%27,6 (8)	%17,2 (5)	%3,4 (1)	%3,4 (1)
fikrim yok	%12,9 (4)	%41,9 (13)	%3,2 (1)	%9,7 (3)	%19,6 (6)	%0	%12,9 (4)

Okulun sahip olduğu donanım ekonomik ve sosyal çevre yaratıcılığı etkiler fikri her iki okul öğrencileri tarafından %50 oranında kabul görmüştür.

12. Resim derslerinde ders sırasında kullanılan malzemelerin kalitesi, miktarı yaratıcılığımızı etkiler. Okula göre,

	Okul		Toplam	
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp		
Resim derslerinde ders sırasında kullanılan malzemelerin kalitesi, miktarı yaratıcılığımızı etkiler	katılıyorum	29	21	50
		58,0%	42,0%	100,0%
kısım katılıyorum		21	29	50
		42,0%	58,0%	100,0%
katılmıyorum		40	54	94
		42,6%	57,4%	100,0%
fikrim yok		5	6	11
		45,5%	54,5%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%64 (32)	%36 (18)	%56 (28)	%44 (22)	%54,3 (51)	%45,7 (43)	%54,5 (6)	%45,5 (5)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%8 (4)	%30 (15)	%4 (2)	%16 (8)	%22 (11)	%18 (9)	%2 (1)
kısmen katılıyorum	%10 (5)	%26 (13)	%4 (2)	%30 (15)	%22 (11)	%6 (3)	%2 (1)
katılmıyorum	%13,8 (13)	%31,9 (30)	%5,3 (5)	%22,3 (21)	%12,8 (12)	%2,1 (2)	%11,7 (11)
fikrim yok	%9,1 (1)	%27,3 (3)	%9,1 (1)	%9,1 (1)	%27,3 (3)	%9,1 (1)	%9,1 (1)

Resim derslerinde ders sırasında kullanılan malzemelerin kalitesi ve miktarı yaratıcılığı etkiler sorusu Tuğrlbey %58,0 Mehmet Tekinalp Lisesi %42 öğrenci tarafından kabul görmemektedir. Sosyal bölüm öğrencileri bu konuda daha belirgin olarak fikri benimsememiş görülmektedirler.

13.Yaratıcılığın gelişmesi için resim dersi eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer almalıdır. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Yaratıcılığın gelişmesi için resim dersi eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer almalıdır	19	14	33
	57,6%	42,4%	100,0%
kısmen katılıyorum	25	26	51
	49,0%	51,0%	100,0%
katılmıyorum	37	54	91
	40,7%	59,3%	100,0%
fikrim yok	14	16	30
	46,7%	53,3%	100,0%
Toplam	95	110	205
	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%54,5 (18)	%45,5 (15)	%56,9 (29)	%43,1 (22)	%58,2 (53)	%41,8 (38)	%56,7 (17)	%43,3 (13)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%15,2 (5)	%30,3 (10)	%6,1 (2)	%21,2 (7)	%21,2 (7)	%3 (1)	%3 (1)
kısmen katılıyorum	%5,9 (3)	%29,4 (15)	%3,9 (2)	%21,6 (11)	%27,5 (14)	%9,8 (5)	%2 (1)
katılmıyorum	%9,9 (9)	%30,8 (28)	%5,5 (5)	%26,4 (24)	%12,1 (11)	%5,5 (5)	%9,9 (9)
fikrim yok	%20 (6)	%26,7 (8)	%3,3 (1)	%10 (3)	%16,7 (5)	%13,3 (4)	%10 (3)

Yaratıcılığın gelişmesi için resim dersi eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer almalıdır fikride 91 öğrenci tarafından benimsenmemiş gözükmektedir.

14.Sanat eğitimi alan öğrenciler ergenlik çağının gereği oluşan olumsuz davranışlardan daha az etkilenir. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Sanat eğitimi alan öğrencilerin ergenlik çağının gereği oluşan olumsuz davranışlardan daha az etkilenir	21	34	55
	38,2%	61,8%	100,0%
kısmen katılıyorum	29	22	51
	56,9%	43,1%	100,0%
katılmıyorum	26	38	64
	40,6%	59,4%	100,0%
fikrim yok	19	16	35
	54,3%	45,7%	100,0%
Toplam	95	110	205
	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%70,9 (39)	%29,1 (16)	%39,2 (20)	%60,8 (31)	%62,5 (40)	%37,5 (24)	%51,4 (18)	%48,6 (17)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%10,9 (6)	%21,8 (12)	%1,8 (1)	%27,3 (15)	%29,1 (16)	%3,6 (2)	%5,5 (3)
kısmen katılıyorum	%19,6 (10)	%21,6 (11)	%5,9 (3)	%15,7 (8)	%15,7 (8)	%17,6 (9)	%3,9 (2)
katılmıyorum	%0	%35,9 (23)	%9,4 (6)	%28,1 (18)	% 10,9 (7)	%4,7 (3)	% 10,9 (7)
fikrim yok	%20 (7)	%42,9 (15)	%0	%11,4 (4)	%17,1 (6)	%2,9 (1)	%5,7 (2)

Sanat eğitimi alan öğrencilerin ergenlik çağının gereği oluşan olumsuz davranışlardan daha az etkilenir fikri %61,8 Mehmet Tekinalp Lisesi tarafından kabul görmüşken %38,8 Tuğrulbey Lisesi tarafından kısmen kabul görmüştür.%38,2 kız öğrencilerin belirgin olarak hemen hemen yarı yarıya fikir beyan ettikleri görülmektedir.

15.Resim eğitimi ile yaratıcılığımız gelişir ve seçtiğimiz mesleklere daha başarılı ve etkili olmamızı sağlar. Okula göre,

	Okul		Toplam	
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp		
Resim eğitimi ile yaratıcılığımız gelişir ve seçtiğimiz mesleklere daha başarılı ve etkili olmamızı sağlar	katılıyorum	31	24	55
		56,4%	43,6%	100,0%
kısım katılıyorum		29	35	64
		45,3%	54,7%	100,0%
katılmıyorum		28	38	66
		42,4%	57,6%	100,0%
fikrim yok		7	13	20
		35,0%	65,0%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısım katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%63,6 (35)	%36,4 (20)	%56,3 (36)	%43,8 (28)	%53 (35)	%47 (31)	%55 (11)	%45 (9)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%10,9 (6)	% 12,7 (7)	%5,5 (3)	%25,5 (14)	%30,9 (17)	%10,9 (6)	%3,6 (2)
kısmen katılıyorum	%9,4 (6)	%31,3 (20)	%10,9 (7)	% 21,9 (14)	%15,6 (10)	%4,7(3)	%6,3 (4)
katılmıyorum	%10,6 (7)	%37,9 (25)	%0	%24,2 (16)	%10,6 (7)	%7,6 (5)	%9,1 (6)
fikrim yok	%20 (4)	%45 (9)	% 0	%5 (1)	% 15 (3)	%5 (1)	%10 (2)

Resim eğitimi ile yaratıcılığımız gelişir ve seçtiğimiz mesleklerde daha başarılı ve etkili olmamızı sağlar fikri Tuğrulbey %56,4 Mehmet Tekinalp %43,6 ile kısmen de olsa kabul görmüştür.%63,6 ile kız öğrenciler erkek öğrencilere nazaran daha belirgin bir kabul içindedirler.

16. Resim eğitimi çevremizdeki ülkemizdeki sanat olaylarını takip etmemize yardımcı olan bir derstir. Okula göre,

		Okul		Toplam
		Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Resim eğitimi katılıyorum çevremizdeki ülkemizdeki sanat olaylarını takip etmemize yardımcı olan bir derstir		31	30	61
		50,8%	49,2%	100,0%
kısmen katılıyorum		24	30	54
		44,4%	55,6%	100,0%
katılmıyorum		24	32	56
		42,9%	57,1%	100,0%
fikrim yok		16	18	34
		47,1%	52,9%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%55,7 (34)	%44,3 (27)	%63 (34)	%37 (20)	%51,8 (29)	%48,2 (27)	%58,8 (20)	%41,2 (14)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%16,4 (10)	%31,1 (19)	%3,3 (2)	%23 (14)	%19,7 (12)	%3,3 (2)	%3,3 (2)
kısmen katılıyorum	%14,8 (8)	%16,7 (9)	%5,6 (3)	%14,8 (8)	%22,2 (12)	%16,7 (9)	%9,3 (5)
katılmıyorum	%7,1 (4)	%35,7 (20)	%7,1 (4)	%28,6 (16)	%10,7 (6)	%0	%10,7 (6)
fikrim yok	%2,9 (1)	%38,2 (13)	%2,9 (1)	%20,6 (7)	%20,6 (7)	%11,8 (4)	%2,9 (1)

Resim eğitimi çevremizdeki ülkemizdeki sanat olaylarını takip etmemize yardımcı olan bir ders olduğu konusunda da %60 oranında bir kabul görülmektedir. 11 ve 12 sosyal sınıfları bu soruda belirgin bir kabulsüzlük içinde görülmektedir.

17. Resim dersi sınav kaygısını azaltmada yardımcı olur. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Resim dersi sınav kaygısını azaltmada yardımcı olur.	14	12	26
	53,8%	46,2%	100,0%
kısmen katılıyorum	16	24	40
	40,0%	60,0%	100,0%
katılmıyorum	57	67	124
	46,0%	54,0%	100,0%
fikrim yok	8	7	15
	53,3%	46,7%	100,0%
Toplam	95	110	205
	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%65,4 (17)	%34,6 (9)	%60 (24)	%40 (16)	%55,6 (69)	%44,4 (55)	%46,7 (7)	%53,3 (8)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%11,5 (3)	%23,1 (6)	%0	%34,6 (9)	%26,9 (7)	%3,8 (1)	%0
kısmen katılıyorum	%12,5 (5)	%32,5 (13)	%0	%15 (6)	%27,5 (11)	%12,5 (5)	%0
katılmıyorum	%11,3 (14)	%30,6 (38)	%7,3 (9)	%21 (26)	%12,9 (16)	%7,3 (9)	%9,7 (12)
fikrim yok	%6,7 (1)	%26,7 (4)	%6,7 (1)	%26,7 (4)	%20 (3)	%0	%13,3 (2)

Resim dersi sınav kaygısını azaltmada yardımcı olduğu yargısı 124 toplamla kesinlikle öğrenciler tarafından kabul görmemiştir. Fen ve Yabancı Dil ağırlıklı sınıflarının net fikirleri de ayrıca kayda değerdir.

18. Resim duygusal motivasyonu, rahatlatmayı sağlar. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Resim duygusal motivasyonu, rahatlatmayı sağlar.	46	38	84
	54,8%	45,2%	100,0%
kısmen katılıyorum	34	37	71
	47,9%	52,1%	100,0%
katılmıyorum	11	28	39
	28,2%	71,8%	100,0%
fikrim yok	4	7	11
	36,4%	63,6%	100,0%
Toplam	95	110	205
	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%57,1 (48)	%42,9 (36)	%59,2 (42)	%40,8 (29)	%59 (23)	%41 (16)	%36,4 (4)	%63,6 (7)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%14,3 (12)	%28,6 (24)	%2,4 (2)	%25 (21)	%15,5 (13)	%9,5 (8)	%4,8 (4)
kısmen katılıyorum	%9,9 (7)	%29,6 (21)	%7 (5)	%19,7 (14)	%21,1 (15)	%7 (5)	%5,6 (4)
katılmıyorum	%10,3 (4)	%30,8 (12)	%5,1 (2)	%23,1 (9)	%20,5 (8)	%0	%10,3 (4)
fikrim yok	%0	%36,4 (4)	%9,1 (1)	%9,1 (1)	%9,1 (1)	%18,2 (2)	%18,2 (2)

Resim dersinin duygusal motivasyonu ve rahatlatmayı sağladığı konusunda 84 öğrencinin kabul ettiği görülmektedir.%57,1 ile kız öğrenciler erkek öğrencilere nazaran daha belirgin bir kabul oranına sahiptirler.

19. Resim dersi kendine güvenini (cesareti, başarılı olma isteği ve girişimlilik) geliştirir. Okula göre,

		Okul		Toplam
		Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Resim dersi kendine güvenini (cesareti, başarılı olma isteği ve girişimlilik) geliştirir.	katılıyorum	24	26	50
		48,0%	52,0%	100,0%
	kısmen katılıyorum	34	24	58
		58,6%	41,4%	100,0%
	katılmıyorum	27	47	74
		36,5%	63,5%	100,0%
	fikrim yok	10	13	23
		43,5%	56,5%	100,0%
Toplam		95	110	205
		46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%60 (30)	%40 (20)	%46,6 (27)	%53,4 (31)	%62,2 (46)	%37,8 (28)	%60,9 (14)	%39,1 (9)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%16 (8)	%34 (17)	%0	%20 (10)	%22 (11)	%2 (1)	%6 (3)
kısmen katılıyorum	%19 (11)	%29,3 (17)	%1,7 (1)	%24,1 (14)	%10,3 (6)	%10,3 (6)	%5,2 (3)
katılmıyorum	%4,1 (3)	%32,4 (24)	%9,5 (7)	%25,7 (19)	%14,9 (11)	%6,8 (5)	%6,8 (5)
fikrim yok	%4,3 (1)	%13 (3)	%8,7 (2)	%8,7 (2)	%39,1 (9)	%13 (3)	%13 (3)

Resim dersi kendine güvenini (cesareti, başarılı olma isteği ve girişimlilik) geliştireceği 50 öğrencinin kabulüne karşın 74 öğrencinin katılmadığı bir fikirdir. Sosyal sınıflar bu konuda daha kabule yakın görülmüşlerdir. Fen programlarında ise tam tersi bir durum söz konusudur.

20. Resim dersinin içinde yer alan yaratıcı etkinlikler (müze, sergi gezilen ve dersin dışarıda yapılması) yaratıcılığı ve sosyal paylaşımıcılığı güçlendirir. Okula göre,

	Okul		Toplam
	Tuğrulbey	Mehmet Tekinalp	
Resim dersinin içinde yer alan yaratıcı etkinlikler(müze, sergi gezileri ve dersin dışarıda yapılması) yaratıcılığı ve sosyal paylaşımıcılığı güçlendirir.	54	49	103
	52,4%	47,6%	100,0%
katılıyorum	24	36	60
	40,0%	60,0%	100,0%
kısmen katılıyorum	7	14	21
	33,3%	66,7%	100,0%
katılmıyorum	10	11	21
	47,6%	52,4%	100,0%
fikrim yok	95	110	205
Toplam	46,3%	53,7%	100,0%

Cinsiyet faktörüne göre;

Katılıyorum		kısmen katılıyorum		katılmıyorum		fikrim yok	
Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
%60,2 (62)	%39,8 (41)	%53,3 (32)	%46,7 (28)	%52,4 (11)	%47,6 (10)	%57,1 (12)	%42,9 (9)

Sınıflara göre ise;

	10 Sos	11 Sos	10 Fen	12 Sos	10 Tm	11 Fen	12 Yd
Katılıyorum	%15,5 (16)	%29,1 (30)	%2,9 (3)	%23,3 (24)	%17,5 (18)	%7,8 (8)	%3,9 (4)
kısmen katılıyorum	%5 (3)	%21,7 (13)	%8,3 (5)	%16,7 (10)	%28,3 (17)	%11,7 (7)	%8,3 (5)
katılmıyorum	%4,8 (1)	%33,3 (7)	%4,8 (1)	%42,9 (9)	%4,8 (1)	%0	%9,5 (2)
fikrim yok	%14,3 (3)	%52,4 (11)	%4,8 (1)	%9,5 (2)	%4,8 (1)	%0	%14,3 (3)

Resim dersinin içinde yer alan yaratıcı etkinlikler(müze, sergi gezileri ve dersin dışarıda yapılması) yaratıcılığı ve sosyal paylaşmacılığı güçlendireceği fikri büyük bir kabul görmüştür.

Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerde resim dersinin yaratıcılıklarına katkısını ortaya koyabilmek için hazırlanmış yirmi soruya 205 öğrencinin verdiği cevaplar incelendiğinde karşılaştığımız sonuçları aşağıdaki gibi tabullaştırabiliriz.

1.soru: Resim dersleri genel bilgi derslerinin zihinsel yoğunluğunu azaltmada yardımcı olur.

	N	%
katılıyorum	83	40,5
kısmen katılıyorum	64	31,2
katılmıyorum	43	21,0
fikrim yok	15	7,3
Toplam	205	100,0

Bu tablonun sonucuna göre öğrencilerin resim dersi genel bilgi derslerinin zihinsel yoğunluğu azaltmada yardımcı olur yargısını olumlu olarak değerlendirdiği görülmektedir.

2. soru: Sınavlara hazırlanma döneminde resim dersi zaman kaybıdır.

	N	%
katılıyorum	83	40,5
kısmen katılıyorum	52	25,4
katılmıyorum	56	27,3
fikrim yok	14	6,8
Toplam	205	100,0

Bu tabloya göre sınavlara hazırlama döneminde resim dersinin zaman kaybı olarak görüldüğü sonucu ortaya çıkmıştır.

3. soru: Resim dersi ile görsel duyarlılık geliştirilebilir.

	N	%
katılıyorum	131	63,9
kısmen katılıyorum	42	20,5
katılmıyorum	17	8,3
fikrim yok	15	7,3
Toplam	205	100,0

Resim dersinin görsel duyarlılığı geliştireceği yargısı büyük çoğunlukla kabul görmüştür.

4. soru: Resim dersi zihinsel gelişimi sağlar.

	N	%
katılıyorum	79	38,5
kısmen katılıyorum	74	36,1
katılmıyorum	31	15,1
fikrim yok	21	10,2
Toplam	205	100,0

Yukarıdaki tabloya göre resim derslerini zihinsel gelişimi sağlar sorusu öğrenciler tarafından kabul görüldüğü söylenebilir.

5. soru: Resim dersi yaratıcılığı ortaya çıkaran önemli bir derstir.

	N	%
katılıyorum	131	63,9
kısmen katılıyorum	53	25,9
katılmıyorum	18	8,8
fikrim yok	3	1,5
Toplam	205	100,0

Bu tabloya 131 öğrencinin resim dersinin yaratıcılığı ortaya çıkaran önemli bir derstir sorusuna olumlu cevap verdiği görülmektedir.

6. soru: Yaratıcılık resim dersi ile geliştirilir.

	N	%
katılıyorum	106	51,7
kısmen katılıyorum	53	25,9
katılmıyorum	29	14,1
fikrim yok	17	8,3
Toplam	205	100,0

Resim derslerinin yaratıcılığı geliştirdiği yargısına öğrencilerin verdiği cevaplar doğrultusunda katılan oranın yüksek olduğu saptanmıştır.

7. soru: Yaratıcılık önemli bir özelliktir.

	N	%
katılıyorum	162	79,0
kısmen katılıyorum	29	14,1
katılmıyorum	7	3,4
fikrim yok	7	3,4
Toplam	205	100,0

Yaratıcılığın önemli bir özellik olduğunu 162 katılan sayısı ile büyük kabul gördüğü görülmektedir. Öğrencilerin yaratıcılığın önemli bir özellik olduğuna inandığı görülmektedir.

8.soru: Yaratıcı olanlar resim dersinde daha başarılı olur.

	N	%
katılıyorum	104	50,7
kısmen katılıyorum	65	31,7
katılmıyorum	27	13,2
fikrim yok	9	4,4
Toplam	205	100,0

Bu tabloya göre yaratıcı olanların resim dersinde daha başarılı olacağı düşüncesi büyük kabul görmüştür.

9. soru: Resim dersine ayrılan zaman yetersizdir.

	N	%
katılıyorum	57	27,8
kısmen katılıyorum	43	21,0
katılmıyorum	80	39,0
fikrim yok	25	12,2
Toplam	205	100,0

Resim dersine ayrılan zamanın yetersizliği sorusuna öğrencilerin katılmadığı fikri gözlemlenmiştir. Liselerde artan sınav kaygısı ile birlikte resim dersinin önemi konusunda kabulünün yanında zamanın azlığı kabul görmemektedir.

10. soru: Resim dersi estetik duyguları geliştirir.

	N	%
katılıyorum	106	51,7
kısmen katılıyorum	69	33,7
katılmıyorum	17	8,3
fikrim yok	13	6,3
Toplam	205	100,0

Bu tabloya göre öğrenciler resim dersinin estetik duyguları geliştirmede yardımcı olacağı düşüncesini belirtmiştir.

11.soru: Okulun sahip olduğu donanım ekonomik ve sosyal çevre yaratıcılığı etkiler.

	N	%
katılıyorum	89	43,4
kısmen katılıyorum	56	27,3
katılmıyorum	29	14,1
fikrim yok	31	15,1
Toplam	205	100,0

Bu tabloya öğrencilerin çevre, ekonomi ve sosyal şartların etkili olduğuna inanmaktadır.

12.soru: Resim derslerinde ders sırasında kullanılan malzemelerin kalitesi, miktarı yaratıcılığımızı etkiler.

	N	%
katılıyorum	50	24,4
kısmen katılıyorum	50	24,4
katılmıyorum	94	45,9
fikrim yok	11	5,4
Toplam	205	100,0

Bu tabloya göre öğrenciler resim derslerinde kullanılan malzemenin kalitesi ve miktarının yaratıcılıklarını etkilemeyeceğini düşünmektedir.

13. soru: Yaratıcılığın gelişmesi için resim dersi eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer almalıdır.

	N	%
katılıyorum	33	16,1
kısmen katılıyorum	51	24,9
katılmıyorum	91	44,4
fikrim yok	30	14,6
Toplam	205	100,0

Yaratıcılığın gelişmesi için resim dersinin eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer almalıdır fikride öğrenciler tarafından kabul görmemiştir.

14.soru: Sanat eğitimi alan öğrencilerin ergenlik çağının gereği oluşan olumsuz davranışlardan daha az etkilenir.

	N	%
katılıyorum	55	26,8
kısmen katılıyorum	51	24,9
katılmıyorum	64	31,2
fikrim yok	35	17,1
Toplam	205	100,0

Sanat eğitimi alan öğrencilerin ergenliğin getirdiği olumsuz davranışların etkisine olumlu olacağını düşündükleri görülmektedir.

15.soru: Resim eğitimi ile yaratıcılığımız gelişir ve seçtiğimiz mesleklerde daha başarılı ve etkili olmamızı sağlar.

	N	%
katılıyorum	55	26,8
kısmen katılıyorum	64	31,2
katılmıyorum	66	32,2
fikrim yok	20	9,8
Toplam	205	100,0

Resim eğitimi ile yaratıcılığımız gelişir ve seçtiğimiz mesleklerde daha başarılı ve etkili olmamızı sağlar fikri kısmen de olsa kabul görmüştür.

16.soru: Resim eğitimi çevremizdeki ülkemizdeki sanat olaylarını takip etmemize yardımcı olan bir derstir.

	N	%
katılıyorum	61	29,8
kısmen katılıyorum	54	26,3
katılmıyorum	56	27,3
fikrim yok	34	16,6
Toplam	205	100,0

Bu tabloya öğrencilerin resim eğitiminin çevremizdeki ülkemizdeki sanat olaylarını takip etmemize yardımcı olan bir ders olduğunu düşündükleri görülmektedir.

17.soru: Resim dersi sınav kaygısını azaltmada yardımcı olur.

	N	%
katılıyorum	26	12,7
kısmen katılıyorum	40	19,5
katılmıyorum	124	60,5
fikrim yok	15	7,3
Toplam	205	100,0

Resim dersinin sınav kaygısını azaltmada yardımcı olduğu sorusu öğrenciler tarafından kesinlikle kabul edilmediği görülmektedir.

18.soru: Resim duygusal motivasyonu rahatlamayı sağlar.

	N	%
katılıyorum	84	41,0
kısmen katılıyorum	71	34,6
katılmıyorum	39	19,0
fikrim yok	11	5,4
Toplam	205	100,0

Bu tabloya göre öğrenciler resim dersinin duygusal motivasyonu ve rahatlamayı sağladığını düşünmektedir.

19. soru: Resim dersi kendine güvenini (cesareti, başarılı olma isteği ve girişimlilik) geliştirir.

	N	%
katılıyorum	50	24,4
kısmen katılıyorum	58	28,3
katılmıyorum	74	36,1
fikrim yok	23	11,2
Toplam	205	100,0

Resim derslerini kendine güveni geliştirir yargısı olumsuz karşılanmıştır.

20. soru: Resim dersinin içinde yer alan yaratıcı etkinlikler (müze, sergi gezileri ve dersin dışarıda yapılması) yaratıcılığı ve sosyal paylaşımıcılığı güçlendirir.

	N	%
katılıyorum	103	50,2
kısmen katılıyorum	60	29,3
katılmıyorum	21	10,2
fikrim yok	21	10,3
Toplam	205	100,0

Bu tabloya göre resim dersinin içinde yer alan yaratıcı etkinliklerin yaratıcılığı ve sosyal paylaşımıcılığı güçlendireceği fikri büyük bir kabul gördüğü sonucu söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ - TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma

İstanbul ili Tuzla ilçesi Tuğrulbey Lisesi ve Mehmet Tekinalp Lisesi 10-11-12. sınıf öğrencilerine Resim dersinin yaratıcılıklarına katkısını ortaya koyabilmek adına 20 soruluk bir anket düzenlenmiştir.

Bu ankette öğrencilere yöneltilen sorularda resim derslerinin öğrencilerde yarattığı değişim ortaya konmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde tablo ve yorumlarla ifade edildiği gibi, öğrencilerde genel bilgi derslerinin yarattığı zihinsel yorgunluğu azaltmada resim dersinin yardımcı olup olmadığı, sınavlara hazırlanma döneminde resim dersinin zaman kaybı gibi görülüp görülmediği, öğrencinin görsel duyarlılığının geliştirilmesinde etkisi, resim dersinin zihinsel gelişimine katkısı, yaratıcılığı ortaya çıkaran bir ders olup olmadığı, estetik duyguların geliştirilmesinde katkısının olup olmadığı sorgulanmıştır. Resim dersi öğrencinin duygusal motivasyonu, rahatlatmayı sağlar ve kendine güvenini (cesareti, başarılı olma isteği ve girişimlilik) geliştirir.

Yaratıcılığın gelişmesinde, alınan eğitimin, yaşanan sosyal çevre, gibi farklı ortamların etkisi sorgulanmaya çalışılmıştır. Yaratıcılık konusunda öğrencilerin düşünceleri sorulurken eğitimle yaratıcılığın geliştirilebilirliği ve resim dersinin haftalık saatinin yeterliliği de sorgulanmıştır.

Resim derslerinde, ders sırasında kullanılan malzemelerin kalitesi ve miktarının öğrencinin yaratıcılığına etkisi ve yaratıcılığın gelişmesi için resim dersi eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer alıp almamasının gerekliliği sorgulanmıştır. Ayrıca, sanat eğitimi alan öğrencilerin ergenlik çağının gereği oluşan olumsuz davranışlardan daha az etkilenecekleri öngörüsü ile seçtikleri mesleklerde daha başarılı ve etkili olmalarına resim dersi devamında kazanılan yaratıcılığın katkısı sorulmuştur.

Öğrencinin, Resim eğitimi devamında çevresinde ve ülkesindeki gerçekleşen sanat olaylarına karşı tutumu da sorgulanmış, resim dersinin içinde yer alan yaratıcı etkinliklerin (müze, sergi gezilen ve dersin dışarıda yapılması) kendisindeki yaratıcılığı ve sosyal paylaşımcılığı güçlendirmesi öğrenilmek istenmiştir.

Ders saatinin yetersizliği, sınıfların kalabalık oluğu, atölye ortamının azlığı, müfredat programının çok yüklü olması, yaratıcılığı olumlu etkileyeceği düşünölen ders dığu etkinliklerin birçok sınırlayıcı etkilerinden dolayı gerektiği gibi olmaması, öğretmenlerimizin çalığuma koğuularının yetersizliği gibi nedenlerle, uygulanan öğretim yöntemlerinin daha çok öğretmen merkezli olmasına ve yaratıcı yöntemlerin atlanılmasına sebep olmaktadır.

Okulun fiziki koğuullarının yetersizliği ve resim dersinin diğer derslere göre eğitim sistemimizde **sözde önemsenip, özde öyle olmaması**, çocukların daha çok sayısal ve sözel derslere yönlendirilmeleri, aileleri tarafından sınavlara hazırlık ağamalarında resim dersinin çokta önemli bir ders olmadığının vurgulanması, ayrıca okullarda resim dersinin sadece okulun vizyonunu oluğuşturan ders olarak görölmesi, idari anlamda desteklenmeyen resim öğretmenlerinin sadece yılsonu sergilerinde hatırlanılması, gibi etkenler de çocuğun yaratıcılığını en rahat ortaya koyduğu resim dersine karşı olumsuz bakığu açılarına sahip olmalarına neden olan etkenlerdir.

5.2 Öneriler

Yapılan bu arağuştırmanın sonucunda orta öğretimde yer alan resim eğitiminin öneminin ve resim derslerinin öğrencilerin yaratıcılığına etkisinin arttırılabilmesi için çeğuitli öneriler getirilmiğuştir.

.Çocuğun ruhsal yönden rahatlamasını sağlayan, sağlıklı ve dengeli bir birey olmasına yardımcı olan sanat eğitimi, bilinçli eğitimli uzmanlarca erken yağuştan itibaren verilmelidir. Bunun için okulöncesi eğitim kurumlarında çalığuşan anaokulu öğretmenleri, sanat eğitimi konusunda hizmet içi eğitimden geçirilmediir.

.İlköğretim1. kademedede verilen resim derslerini sanatsal çocuğun sanatsal gelişimi açısından doğru yönlendirmeler yapabilecek branđu öğretmenlerince verilmelidir.

.Sanat eğitimi dersleri çocukların ilgi ve yeteneklerine uygun hazırlanmalıdır. Programlar öğrencinin yaratıcılığını ortaya çıkararak ve geliğuştirecek tarzda olmalıdır

.Resim derslerinin uygulamalı bir ders olduğu düşünöülecek olursa resim dersi için fiziki koğuulların yeterli olmadığı okullarda öğrencinin yaratıcılığına olumlu etki edebileceği gerekli atölye ortamının oluğuşturulması gerekmektedir.

.Orta öğretim kurumlarında, sanat eğitimi yalnızca el becerilerini geliştirici bir etkinlik olarak görülmemeli, öğrencilere sanat eğitimi ve estetik bilincin verilmesi amacıyla, ders dışı etkinlik olan müze ve sergiler gezdirilmeli, sanat atölyelerine geziler düzenlenmelidir.

.Milli Eğitim Bakanlığı yaratıcılık eğitimi konusunda en etkin rolü üstlene sanat eğitimi(resim)derslerini, artık önemsiz görmemeli. Yaratıcılığı ön plana çıkaran sanat derslerini zihinsel faaliyet dersleriyle birlikte düşünecek sistemler oluşturmalıdır.

.Sanat eğitiminin bir parçası olan sanat tarihi dersleri, öğrencilerin korulu rüyası olmaktan kurtarılmalıdır. Ağır ve anlaması zor konular yeniden ele alınarak öğrencilerin anlayabileceği düzeye indirgenmelidir. Sanat tarihi derslerinde öğrencinin başarısının yükselmesi, onların resim dersine olan ilgilerini de arttıracaktır.

.Eğitim sistemimizde, programlarda yaratıcılığın gelişmesine yönelik ifadeler yer almasına karşılık, öğretmen merkezli bir sistemin var olması yaratıcılığı gelişmesine engel olması nedeniyle öğrenci merkezli faaliyetlerin ön planda olacağı programlar yapılmalıdır.

EKLER

Anket Formu

Okulunuzun Adı:

Adınız Soyadınız:

Sınıfınız:

1.Resim dersleri genel bilgi derslerinin zihinsel yorgunluğu azaltmada yardımcı olur

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

2.Sınavlara hazırlanma döneminde resim dersi zaman kaybıdır.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

3.Resim dersi ile görsel duyarlılık geliştirilebilir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

4.Resim dersi zihinsel gelişimi sağlar

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

5.Resim dersi yaratıcılığı ortaya çıkaran önemli bir derstir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

6.Yaratıcılık eğitimle geliştirilebilir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

7,Yaratıcılık önemli bir özelliktir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

8.Yaratıcı olanlar resim dersinde daha başarılı olurlar.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

9.Resim dersine ayrılan zaman yetersizdir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

10.Resim dersi estetik duyguları geliştirir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

11.Okulun sahip olduğu donanım ekonomik ve sosyal çevre yaratıcılığı etkiler.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

12.Resim derslerinde ders sırasında kullanılan malzemelerin kalitesi, miktarı yaratıcılığınızı etkiler.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

13.Yaratıcılığın gelişmesi için resim dersi eğitimin her aşamasında zorunlu olarak yer almalıdır.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

14.Sanat eğitimi alan öğrenciler ergenlik çağının gereği oluşan olumsuz davranışlardan daha az etkilenir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

15.Resim eğitimi ile yaratıcılığımız gelişir ve seçtiğimiz mesleklerde daha başarılı ve etkili olmamızı sağlar.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

16.Resim eğitimi çevremizdeki ülkemizdeki sanat olaylarını takip etmemize yardımcı olan bir derstir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

17.Resim dersi sınav kaygısını azaltmada yardımcı olur.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

18.Resim duygusal motivasyonu rahatlatmayı sağlar.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

19.Resim dersi kendine güvenini (cesareti, başarılı olma isteği ve girişimlilik) geliştirir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

20.Resim dersinin içinde yer alan yaratıcı etkinlikler (müze, sergi gezilen ve dersin dışarıda yapılması) yaratıcılığı ve sosyal paylaşımcılığı güçlendirir.

() Katılıyorum () Kısmen katılıyorum () Katılmıyorum () Fikrim Yok

KAYNAKÇA

- Addington, J. E. (1999). % 100 Düşünce Gücü. Akaşa Yayınları, Çev: Birol Çetinkaya, İstanbul.
- Arık, A. (1987) *Yaratıcılık*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Artut, K. (2001). *Eğitim Fakülteleri Ve ilköğretim Öğretmenleri için Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri*, Birinci Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık
- Artut, K. (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri*, Ankara Anı yay. Birinci Baskı.
- Ataman. A. (1995). Eğitim Sürecinde Yaratıcılık, Yaratıcılık ve Eğitim. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Şafak Matbaacılık, Dizi No:17, Ankara.
- Atkıncı, H. (2001). İlköğretim Birinci Kademe Eğitim Programlarının Yaratıcı Düşünmenin gelişimine Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Balcı, A. (1997) *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve ilkeler*. Ankara, 2. Basım A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Baltacıoğlu, İ.H. (1976). Sanat Eseri Nasıl Bir Yaratıcıdır? Yeni Adam Gazetesi, Temmuz 1976, Sayı: 899.
- Bessis, P. & Jaqui, H. (1973). Yaratıcılık nedir? (Çev. Dr. Süheyl Gürbaşıkan), İstanbul 1973, Reklam Yayınları.
- Cirhinlioğlu, F. G. (2001). *Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Demirci, İ. (1974) *Çocuk Resmi*, Sanat Dünyamız. İstanbul, Eylül, Yapı Kredi Bankası Yayım.
- Dikici, A. (2001). Sanat Eğitiminde Yaratıcılık, Milli eğitim Dergisi, sa.149, Ankara.
- Edgü, F. (1980) *Çocuk Resimlerine Doğru Bakalım*, Sanat Dünyamız, İstanbul, Eylül, Yapı Kredi Bankası Yayınları.
- Erbay, M. (1997). Plastik Sanatlar Eğitimi'nin Gelişimi, İstanbul: BÜ. Yayınları.
- Ersoy, A. (1993). Sanat Eğitiminin Genel Eğitime Katkısı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi, (24-28 Eylül 1990), Millî Eğitim Basımevi, Ankara.
- Genç A. & Sipahioğlu A. (1991). Görsel Algılama "Sanatta Yaratıcı Süreç", Sergi Yayınevi, Anadolu Matbaacılık, İzmir.
- Gençaydın, Z. (1982) *Resim-is Eğitimi*, Ankara Plastik Sanatlar Sempozyumu.
- Gövsal, İ. A. (1998). Çocukta Zihinsel Gelişim, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, ilkeler, Teknikler*. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kirişoğlu, O. (1991). *Gençlerin Sanat Eğitimi*, Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları:2, Ankara, H.Ü G.S. F Yayınları:7, Ergün Matbaa.
- Koçer, H.A. (1980). *Eğitim Tarihi*, Ankara. A.Ü.E.F. Yayınları.

- M.E.B. (1992) *İlköğretim Okulları Resim-is Eğitimi Dersi Öğretim Programı*, Ankara, MEB Yayınları:2502, Mevzuat Dizisi:241.
- May, R. (2001) *Yaratma Cesareti*, İstanbul 2.Baskı, , Metis yay.
- Öncü, T. (1989) Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri ve Wartegg-Biedma Kişilik Testi Aracılığıyla 7 -11 Yas Çocuklarının Yaratıcılığa ve Kişilik Yapıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ens.
- Özbaşı, T. (1996). Çizgi Filmlerin Sanat Eğitimindeki Yeri, Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu (12-15 Kasım 1996) Bildiriler, Ankara.
- Özden, Y. (1998). Eğitimde Dönüşüm“Yeni Değer ve Oluşumlar”, Pegem Yayınları, Önder Matbaacılık, Ankara.
- Özer, Z. (1991). Yaratıcılığa Giden Yolda Beyin Fırtınası. Bilim ve Teknik, sayı:348.
- Öztürk, A. (2007). Düş Olgusunun Resim Eğitiminde Kullanılmasının Yaratıcılığın Geliştirilmesindeki Önemi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Pasinler, G. (1996) *Çağdaş Sanat Eğitimi Kuramları ve Sanat Eğitimi*, İzmir, (Yayınlanmamış Ders Notları).
- Rawlinson J. G. (1995). Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası. Çeviren:Osman Değirmen. Rota Yayınları, Bireysel Yatırım Dizisi, Reprosel Matbaa. İstanbul.
- Rıza, E. T. (1999) Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri, Anadolu Matbaası, İzmir.
- Saban, A. (2001) *Çoklu Zeka Teorisi Ve Eğitim* İstanbul, Ankara Nobel Yayın San, İ 1979 *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*, Ankara 2 Baskı, Tisa Matbaası.
- San, İ. (1979). Yaratıcılık, “İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c.12, sa:1-4, Ankara.
- San, İ. (1983). *Sanat Eğitimi Kuramları*, Ankara, Baskı, , Özen Matbaası.
- San, İ. (1984). “Çağdaş Sanat Eğitimi”, *Öğretmen Dünyası Dergisi*, sa:49, Ankara.
- Sanyel, D. (1997). Sınır Tanımayan Güç Yaratıcılık, Bilim ve Teknik, Sayı: 351, Şubat 1997, s.69- 72.
- Sezer H. (2001) *İlköğretim Resim-is Eğitimi*, Ankara, Modül 10, M.E.B. Yayınları.
- Singer, D. ve Singer, J. (1998) *Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi*, İstanbul, Gendaş Yay.
- Sönmez. V. (1995). Yaratıcı Okul, Öğretmen, Öğrenci. Yaratıcılık ve Eğitim. Türk Eğitim Derneği Yayınları, Şafak Matbaacılık, Dizi No:17, Ankara.
- Sungur, N. (1992) *Yaratıcı Düşünce*, İstanbul. Özgür Yayın Dağıtım. Tebliğler Dergisi 1971/1652.
- Tebliğler Dergisi 1983/2148.
- TOPSES, G. (1982). *Eğitim Felsefesi Temel Sorunları*, Ankara, Dayanışma Yayınları.
- Türkdoğan, G. (1984) *Sanat Eğitimi Yöntemleri, Resim-is Öğretimi*, Ankara, Kadioğlu Matbaası.
- Türnüklü, A. (2001) *Eğitim bilim Alanında Farklı Araştırma Tekniklerinin Birlikte Kullanılması*. Eğitim ve Bilim.

Tütüncü, S. (2006). İlköğretim Görsel sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanmasına İlişkin Bir Durum Çalışması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Ens.

Ulcay, S. (1985). Okulöncesi Kuruluşlarda Yaratıcılık, Ya-Pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırma Semineri II.III., Yapa Yayınları, İstanbul.

Ülgen, G. (1995) *Eğitim Psikolojisi*, Ankara, Bilim Yayınları.

Yetkin, S. (1979) *Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri* İstanbul, E.F. Dergisi.

Yontar, A. (1993) *İnsanda Yaratıcılığın Gelişimi-Yaratıcılık ve Eğitim*", Ankara, Türk Eğitim Derneği 17. Eğitim Toplantısı, 2. Oturum Metni, Şafak Matbaası.

Prof. Dr. Semra Ünal – Prof. Dr. Sefer Ada, *Eğitim Bilimlerine Giriş*, Nobel Yayın Dağıtım, Sayı :1

İnternet Aracılığı İle Ulaşılan Yayınlar

http://www.psikoloji.gen.tr/ogrenme/index_dosyalar/egitim.htm

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=107276>

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Orta%C3%B6%C4%9Fretim>

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=246622>

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=336059>

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=266323>

http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=1130&baslik=kisilik_nedir_&i=kisilik_bozukluklari

http://www.donusumkonagi.net/makale.asp?id=564&baslik=kisilik_nedir_uzun_yill_Ar_boyu_degismez_olArAk_mi_kAlir_&i=psikolojinin_Alt_dallari

http://www.psikoloji.gen.tr/ogrenme/index_dosyalar/egitim.htm

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/149/dikici.htm>

<http://www.infinn.com/tolbox.html>

[kdebord@amarog.ces.ncsu.edu\)\(../homepage.html.../homepage.html](http://kdebord@amarog.ces.ncsu.edu)(../homepage.html.../homepage.html)

child.dev.page.htmlchild.dev.page.html../curricu

http://www.brainstorming.co.uk/tutorials/creative_thinking_contents.html

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşe Yasemin TUNA
Doğum Yeri ve Yılı : 05 /12/1972
Medeni Durum : Evli

Öğr. Gördüğü Kurumlar:

Lise : Bandırma Şehit Mehmet Gönenç Lisesi
Lisans : Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi: İngilizce

Çalıştığı Kurumlar :

1- 1995- 1996 -KÜTAHYA -GEDİZ LİSESİ
2- 1996- 1999 -İSTANBUL -MEHMETÇİK LİSESİ
3- 1999- 2000 -İSTANBUL -ZÜHTÜ PAŞA İ.Ö.OKULU
4- 2000- 2003 -İSTANBUL -KADIKÖY KIZ LİSESİ
5- 2003- 2009 -MARMARİS -BELDİBİ İ.Ö.OKULU
6- 2009- Halen -İSTANBUL -TUĞRULBEY LİSESİ

SERGİLER VE ÖDÜLLER

KARMA SERGİLER

1995 -ULUDAĞ ÜN. EĞ. FAK. ÖĞRENCİ SERGİSİ
1997 -MARMARA ÜN. EĞ. FAK. Y.LİSANS ÖĞRENCİ SERGİSİ
2004 -MARMARİS ÖĞRETMEN KARMA SERGİSİ
2005 -MARMARİS KARMA SERGİSİ
2006 -MARMARİS DENİZCİLİK FESTİVALİ KARMA SERGİSİ
2006 -MARMARİS ÖĞRETMEN KARMA SERGİSİ
2007 -MARMARİS KARMA SERGİSİ

KİŞİSEL SERGİ

2004 -MARMARİS KİŞİSEL SERGİ
2006 -MARMARİS KİŞİSEL SERGİ

ÖDÜLLER

1995 -ULUDAĞ ÜN. EĞ. FAK. KÜLTÜR SANAT SPOR FESTİVALİ AFİŞ YARIŞMASI
MANSİYON
2006 -DENİZ KONULU RESİM YARIŞMASI İKİNCİLİK